

✻ BUDAVÁRI ✻

2024. 8-9. ✻ V. ÉVF. 4. SZÁM

SÉTÁK

TÁJÉKOZTATÓ ÉS KULTURÁLIS
MAGAZIN

MINDEN PORCIKÁMMAL KÖTÖDÖM A BUDAI VÁRHOZ

INTERJÚ ILLÉNYI KATICA HEGEDŰMŰVÉSSZEL

Megújulás

Zöldebb, rendezettebb lesz
a Szent György tér

Palotarendezvények

Színház a patikus
házában

Várkert Bazár

Nyáridéző kiállítás nyílt
a Gloriettnél

NP
NEMZETI
HAUSZMANN
PROGRAM

BUDAVÁRI
PALOTANEGYED

KEDVES OLVASÓ!

smét egy élményteli és programokban gazdag nyarat hagyunk magunk mögött a Budavári Palotanegyedben. Sok érdeklődőt vonzott a Várkert Bazár megújulásának 10. évfordulója alkalmából rendezett kulturális fesztiválunk és az azt követő rendezvények sorozata, rengetegen látogattak el hozzánk a labdarúgó-Európa-bajnokság idején, hogy az Öntőház udvaron kialakított szurkolói teraszunkon együtt drukkoljunk a magyar csapatnak, és szokás szerint megtelt a budai Vár az augusztus 20-i ünnep tiszteletére is.

Nyáron is folytattuk a Citadella megújítását, zajlik az erdő külső és belső falainak rekonstrukciója és belső udvarának rendbetétele. A fejlesztésnek köszönhetően a zöldfelület a másfélszeresére nő, az erdőfalon belül egy új közparkot alakítunk ki. A megújult ágyútoronyban a magyarok szabadságküzdelmét bemutató tárlatot nyitunk.

Hasonlóan fontos küldetésünk, hogy a Szent György teret is a nemzet történelmi főteréhez méltó formában állítsuk helyre. A térre új utcabútorokat helyezünk ki, kialakítunk egy napozórétet, és megújítjuk a zöldfelületeket is, aminek eredményeként új fasorok és ligetes facsoportok színesítik majd a területet. A cél egy, a mostaninál zölddebb, rendezettebb és díszesebb tér kialakítása, mely a Budavári Palotanegyed új központja lehet, és kényelmes közparkként szolgálhatja a kikapcsolódni vágyó látogatókat.

A tér központi eleme a Szabadság oszlopa lesz, amely Marco Casagrande tervei alapján készül. Az olasz származású, neves építész és szobrász még 1848-ban álmodta meg a forradalom által ihletett nagyszabású kompozícióját, azonban műve eddig nem valósult meg.

A tér nyugati oldalán újjáépülő József főhercegi palotán már végeztünk a tetőzet kialakításával. Az összesen 3000 négyzetméter felületű tetőre 40x40 cm-es bádoglemezből álló rombuszfedést helyeztek el a szakemberek, a tetősíkok találkozásánál pedig már láthatók a palota egyedülálló díszei, a horganylemezből készült, lángmotívumokban végződő gerincelemek.

Természetesen az év további időszakában sem maradnak programok nélkül azok, akik ellátogatnak hozzánk. Szeptember közepéig még látható a Gloriethez vezető rámpán kialakított szabadtéri kiállításunk, ahol a 20. századi festészet meghatá-

rozó magyar mestereinek nyári tematikájú, vízzel, vízpartokkal kapcsolatos, ritkán látható alkotásait mutatjuk be.

Szeptemberben pedig a negyedik évvel folytatjuk a Karmelita koncerteket. A szezon most is színvonalas komolyzenei élményt tartogat: a csodálatosan felújított Beethoven-teremben felhangzanak Liszt, Beethoven és Brahms művei; fellépnek az Operaház művészei, és vendégünk lesz a Purcell Kórus és az Orfeo Zenekar is.

Várjuk Önöket még a melegebb és a már hűvösebb, ősze hajló napokon is, fedezzék fel a Budavári Palotanegyed újdonságait!

Fodor Gergely
kormánybiztos,
a Várkapitányság vezetője

TARTALOM

LÉLEKZET

- 4 Minden porcikámmal kötődöm a budai Várhoz – Interjú Illényi Katicával
- 19 Ez a rekonstrukció visszaadja a Vár eredeti formáját
- 21 Fatornyos játszótér a budai Várban
- 28 Semmiből művészet

KIRÁLYOK VÁRA

- 8 Rossz életű hitves vagy taktikus királyné? – Cillei Borbála

MÚZSÁK VÁRA

- 12 Könyvekből épített jövő – Szabó Ervin élete

ÚJJÁSZÜLETÉSEK

- 16 Megújul a Szent György tér
- 20 Tovább szépül a József főhercegi palota

ESEMÉNYEK

- 22 Nyáridéző kiállítás
- 24 Fergeteges szurkolás a Várkert Bazárban
- 25 A leghangosabb zenekar

ÉVSZÁZADOK ÜNNEPEI

- 26 Ünnepek a közösség megerősítéséért

PALOTARENDEZVÉNYEK

- 30 Színház a patikus házában

AKTUÁLIS KÖZÉRDEKŰ INFORMÁCIÓK

- 32 Hírek a Budavári Palotanegyedből

BUDAVÁRI FINOMSÁGOK

- 34 A fejedelmi palacsinta

KÖZELKÉPEK

- 35 Keresztrejtvény

BUDAVÁRI SÉTÁK, V. ÉVFOLYAM 4. SZÁM

Kiadja: Várkapitányság Integrált Területfejlesztési Központ Nonprofit Zrt. 1013 Budapest, Ybl Miklós tér 6., 1519 Budapest, Pf. 365
ISSN 2732-0855

Főszerkesztő: Kőrösi Gábor

Főmunkatárs: Csermely Gábor Vezető szerkesztő: Tallér Edina

A szerkesztőség munkatársai: Borbényi Györgyi, Fekete-Horváth Erika, Gyarmati Krisztina, Leitner Karina, Nagy Nándor, Németh Mónika, Sándor Zsolt, Virág Csilla Fotók: Kárász Karolina, Alamy, Fortepan, MTI, Shutterstock, Várkapitányság archívum, PIM

Fejlesztéseinket és programjainkat bárhol és bármikor figyelemmel kísérheti. Kövesse közösségi oldalainkat, tekintse meg *Budavári Történetek* című [online magazinműsorunkat](#) YouTube-csatornánkon, és [iratkozzon fel hírlevelünkre!](#)

hirlevel.nemzetihauszmannprogram.hu

CSAK ÁMULOK AHOGYAN MEGÚJUL ITT MINDEN

INTERJÚ ILLÉNYI KATICÁVAL

Már friss diplomás hegedűművészként elhatározta, hogy énekelni, táncolni is szeretne. Mindemellett színészmesterséget, jazz- és szteptáncot is tanult, színdarabok, énekes-táncos operettek és musicalek főszerepeit játszotta. Párjával a budai Várban randevúzott először, nemrég a Karmelita épületegyüttesben adott koncertet a Sárík Péter Trió JazzClass című programjával, amely a klasszikus zeneirodalom népszerű alkotásait mutatja be új megvilágításban. Illényi Katica Liszt Ferenc-, Artisjus- és eMeRTon-díjas hegedű- és tereminművésszel beszélgettünk.

✿ **Milyen élmény volt a Karmelita-ban koncertezni? Hatással volt önre a hely?**

Én már a bejárásom is nagyon boldog voltam, amikor beléptünk, és láttuk ezt a hihetetlen igényesen megépített és kialakított csodálatos épületet. Jó ízlés, szép, visszafogott, modern elegancia jellemzi, de mégis megmaradt az a hangulat, amely a múltat idézi. Nekem egyébként régi vágyam volt egy ilyen inspiráló helyszínen fellépni. Azt hiszem, nagyon jól illett ehhez a helyhez egy olyan, klasszikus zeneművekből összeállított repertoár, amely reflektál a hely hangulatára. Ismert komolyzenei műveket hallhatott a közönség. Sárík Péter érdeme a zseniális hangszerelem, én pedig a komolyzenei műveket válogattam. Nagyon jól működött közöttünk az összhang. Péter a jazz felől, én a klasszikus zene oldaláról érkeztem, de mind a ketten játszunk más-más műfajokban is, úgyhogy ez egy nagyon izgalmas találkozás. Ezzel a produkcióval, úgy gondolom, közelebb hozzuk azokhoz az emberekhez is a muzsikát, akik talán nem menének be különben egy komolyzenei előadásra. Felcsendülnek a klasszikus

➤ **Illényi Katica nemrégiben a Karmelita épületegyüttesben adott koncertet a Sárík Péter Trió JazzClass című programjával**

A koncertjein olyan könnyed közvetlenséggel szólítja meg a közönséget, mint aki a színpadra született. A zenei műfajok között is szeret kirándulni, előadásaiban rávilágít, micsoda erő és lehetőség rejlik a klasszikus zene, a jazz és a világzene találkozásában, a műfajok keverésében és a különböző zenei stílusok határainak feszegetésében. Felvállalt cél vagy ösztönös önnél az, hogy a találkozási pontokat keresi?

Mindenképpen ösztönösen jön, de utána mindig már egy felvállalt cél lesz belőle. Én azt hiszem, először meg kell tanulni a szakmát, és akkor,

A pályája elején zenekarban játszott. Gondolom, nem kis bátorság, szenvedély és kalandvágy kellett ahhoz, hogy mégis úgy döntsön fiatal lányként, hogy szólókarrierbe kezd. Emlékszik esetleg egy konkrét momentumra, amikor azt érezte, hogy váltania kell?

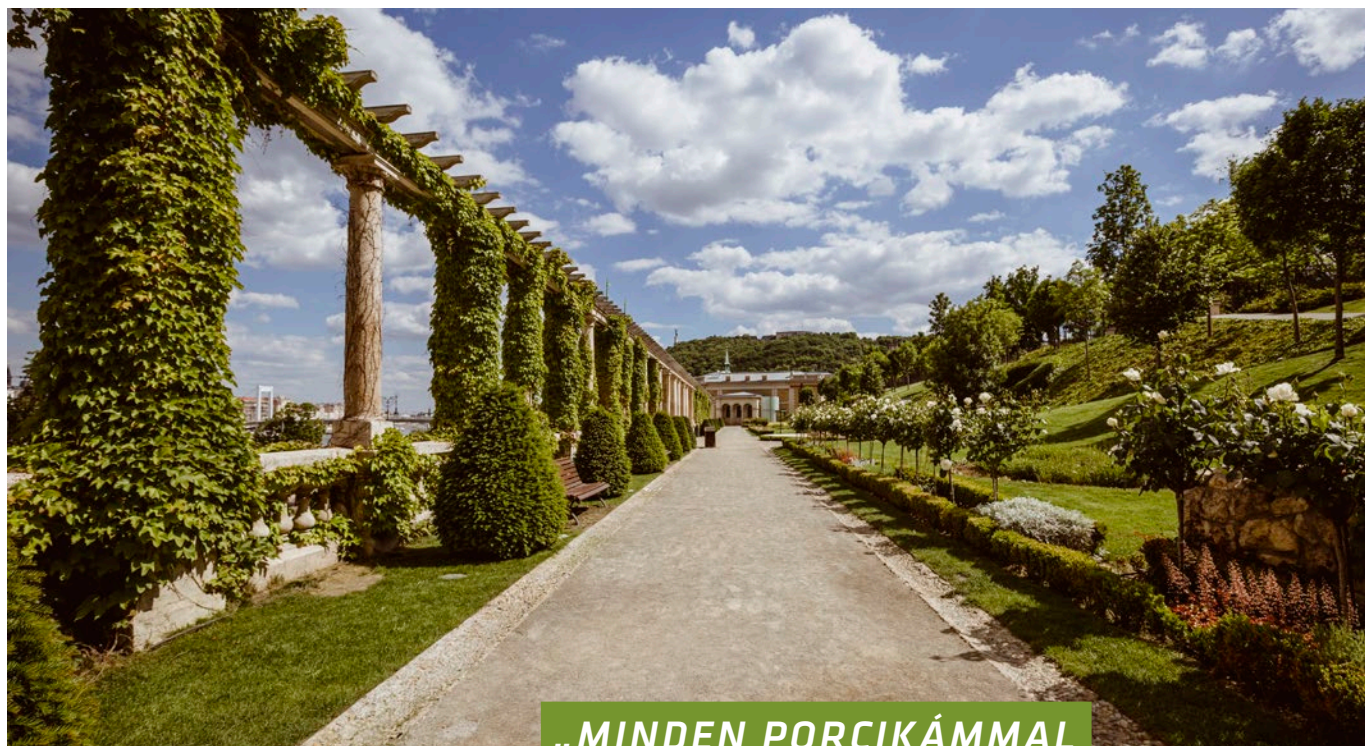
Igen. Volt egy pillanat. Huszonegy éves voltam. Egy zenés darab ment a színpadon, én ott ültem főiskolásként a zenekarban, néztem a színészeket, és arra gondoltam, hogy te jó Isten, ott fent énekelnek, táncolnak, történet van, férfi, nő, szerelem, díszletek, szép ruhák. Én meg három és fél éves korom óta gyakorlok, megtanultam a szakmát, mindjárt megkapom a diplomámat, és semmi mást nem érzek, csak azt, hogy engem ez az egész úgy, ahogy van, nem érdekel. Ráment a gyerekkorom, iszonyatosan szigorú tanáraink voltak, külföldre vitt az apám kurzusokra, rettegtünk, izgultunk, a legjobb mesterekhez vittek el minket a testvéreimmel, hogy képzett zenészek lehessünk, és most itt ülök, de egészen biztosan tudom, hogy a zenekari élet az nem nekem való. Akkor döntöttem úgy, hogy felvételizek a Színművészeti Főiskolára. Nem vettem föl, mert nem tetszett nekik,

„Mi, akik a kommunizmusban nőttünk föl, nem is tudtuk, hogy itt milyenek voltak eredetileg az épületek.”

művek, ugyanakkor teret kapnak az előadók az improvizálásra is, ami azt hiszem, hogy muzsikuseletemben a legnagyobb élmény.

✿ **Munkásságában, előadásaiban több médiumot is használ a művészet, a zene közvetítésére. Játzott színházban, tanult táncolni is.**

amikor már nagyon sokat foglalkozik az ember a zenével, a hangszerét pedig a szó szoros és átvitt értelmében is kézben tartja, akkor már képes arra, hogy elmenjen kirándulni más műfajokba is. Ehhez persze az is kell, hogy valaki olyan egyéniség legyen, hogy érdeklődjön a világ iránt, kíváncsi legyen az újra.

„MINDEN PORCIKÁMMAL KÖTÖDÖM A BUDAI VÁRHOZ.”

hogy egyszerre akarok a Zeneakadémiára és a Színművészetre is járni. Így minden pénzt, amit a zenekarban kerestem, magántanárokra költöttem, és gyakorlatilag magánúton mégiscsak megtanultam a szakmát, ráadásul így legalább én választhatam ki a tanárait.

✿ **Elképesztő bátorság és céltudatosság ez egy fiatal lánytól. És persze nem kis vagányság is. Ön is ilyennek látja magát? Bátor és vagány?**

Ma már sokkal óvatosabb, megfontoltabb vagyok, mindent megfontolok, megtervezek, de én húszévesen olyan voltam, mint egy üstökös. Szerintem ez kell is ahhoz, hogy az ember el merjen indulni egy ilyen pályán, és el tudja érni a céljait. Engem egy ilyen belső lelkesedés, örömkeresés és örömlélménymegosztás hajtott egész fiatal koromban, és így lett aztán az, hogy énekeltem is, és felnőttként elkezdtem táncolni tanulni. Beváltottam, életre keltettem az álmaimat. Gyerekkoromban balerina akartam lenni, de a szüleim nem engedték, aztán én valahogy mindent bepótoltam, amikor felnőttem.

✿ **Ilyen szenvedély hajtotta akkor is, amikor eltervezte, hogy megtanul egy olyan különleges hangszeren játszani, mint a teremin?**

Minden újdonság valamilyen véletlen lelkesedésből jött az életembe, és kezdetben csak hobbi volt, aztán egyszer csak szépen lassan a munkám része lett. Egy videóban láttam először, amint egy hölgy egy ilyen hangszeren játszik. Azonnal lenyűgözött. Mindent elolvastam róla, amit csak lehetett, és megfogalmazódott bennem, hogy nekem kell egy ilyen hangszer. Ma már olyan az életem, amikor készülök egy koncertre, hogy napi több órát hegedülök, és mikor azzal végre kész vagyok, az idegrendszerem megnyugodott, na jó, most már elég lesz, lazíthatsz, a többit majd holnap folytatod, akkor jön a teremin. Tulajdonképpen a szenvedélyem rabja lettem. Vágyakozom a kikapcsolódásra, szórakozásra, de ott a dátum, egy újabb koncert időpontja, meg hát amúgy is nagyon szívesen állítok össze műsorokat, szeretek készülni, úgyhogy lazítás elnapolva, inkább gyakorlok tovább. Ez a veszélye annak, ha az ember sze-

reti a munkáját. Egy idő után azonosul vele. De ugyanakkor jó ez így, mert egy új műsor, egy új repertoár mindig hatalmas izgalommal tölt el, és végeredményképpen a koncertjeimmel beutazom a világot.

✿ **Mi a véleménye, egy sikeres művésznek milyen arányban fontos a szakmai tudása, szorgalma, és milyen arányban kell a szenvedély, bátorság, született képesség?**

Az alapvető szerintem, hogy képesség és tehetség nélkül nem lesz semmi. Mégis azt kell mondanom, hogy ez csak egy picit része annak a sok mindennek, ami ahhoz kell, hogy sikeres lehessen egy művész. Ahhoz, hogy valaki szólista, színpadi ember legyen, a szorgalomnak van oroszlántrésze. Nagyon-nagyon sok tehetséget láttam már eltűnni, mert nem elég a tehetség, hanem kell hozzá a szorgalom, és kell hozzá önismeret, intelligencia, hogy például tudja az ember, mit szabad és mit nem. Kell tudnunk változni az életkorunkkal is például. Sok művész azért vérzik el, mert elviszi a fiatalsága, és már amikor egé-

szén máshol tart, akkor is a régmúltba kapaszkodik, vagy elviszi a szerencsét, mert mondjuk van egy show-műsor, egy televíziós sorozat vagy egy tehetségkutató, amelyben hirtelen ki-magasló figyelmet kap, de nincsenek meg mögötte a megdolgozott évek, és egyszer csak félbeszakadt a karrierje. A mi életünk folyamatos gyakorlás. Gyakorlás, szorgalom, kitartás.

„Itt volt húsz évvel ezelőtt az első randevűm a párommal, azóta is minden évben feljövünk ide, a budai Várba.”

✿ **Zenészcsaládban nőtt fel. Nyilvánvalóan adott volt egy lefektetett életút, amelyet kijelölt önnek a tradíció és a családi elvárás. Volt-e olyan időszak az életében, amikor eljátszadózott a gondolattal, hogy mi lett volna, ha nem zenészcsaládba születik?**

Hogy a végén kezdjem: az a jó, ami most van, elégedett és boldog vagyok. De gyerekkoromban sokat hadakoztam, és ha az apám nem nevel vasszigorral, semmi sem lett volna belőlem. A gyerek nem fogja föl, hogy neki hosszú távon mi a jó, a gyerek játszani akar, el akar menni a haverokkal ide-oda, nem szeret gyakorolni. Apámnak az egész élete arról szólt, hogy naponta több órát ott ült mellettem és a három testvérem mellett. Negyven évig játszott zenekarban. Délelőtt próbált, délután hazajött, velünk gyakorolt, este elment az Operába hegedülni. Ez akkor nagyon rossz volt, és sokszor utáltuk. Én rendszeresen elmondtam, ha felnövök, úgyse leszek hegedűs, száz százalék, hogy

✿ **„Ha valaki látogatóba jön külföldről, az első dolgom, hogy megmutassam neki a Várat.”**

nem. Még zeneakadémista koromban is úgy gondoltam, hogy ha engem fölvesznek a Színművészetre, akkor abba hagyom a hegedűt.

(Persze sosem tudtam volna abba hagyni, mert minden porcikámmal zenész voltam már akkor is.) Csakhogy a kamasz az ilyen, ellenkezik, hadakozik, és nem biztos, hogy tudja, mi lesz neki a legjobb a jövőre nézve.

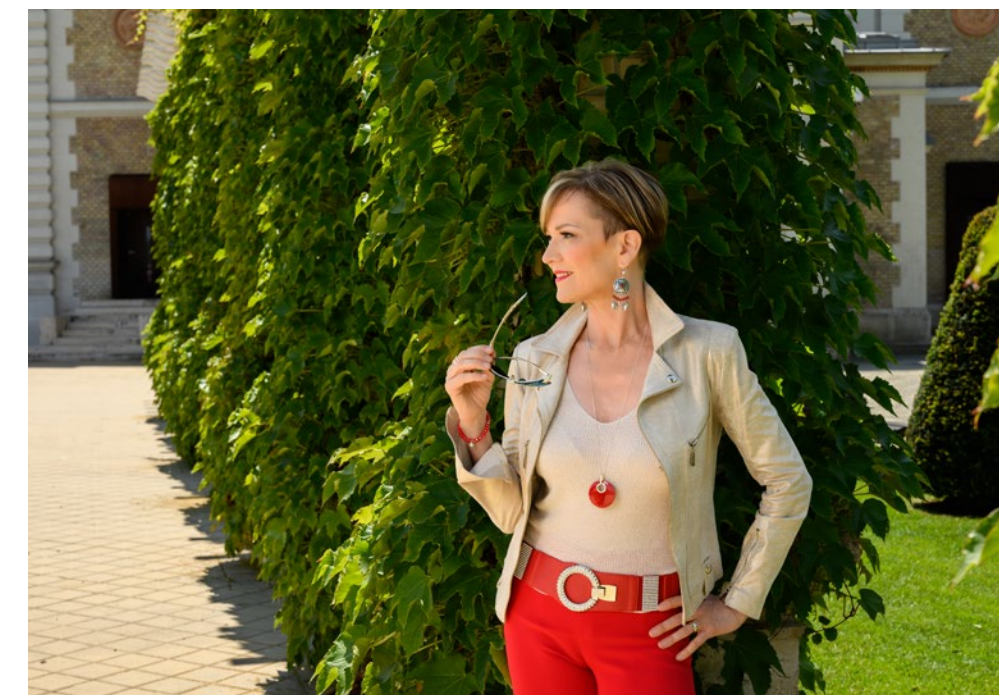
✿ **Ha már a jövőnél tartunk. Mi az, amire a közeljövőben nagyon készül, amire vágyik, amiért gyakorol?**

Nagyon izgalmas eseményre készülök. A Zsidó Kulturális Fesztivál keretében a Dohány utcai zsinagógában adhatok koncertet, ami nagy megtiszteltetés számomra. Ezen a különleges koncerten a tangó és a klezmer világába visszük el a közönséget. Azért is izgalmas ez számomra, mert ezúttal Illényi Péter unokatestvérem lesz a karmesterem. Most fogunk először együtt dolgozni, úgyhogy nagy várakozás előtt állunk. A Jazz Class-szal és a Sárík Péter Trióval pedig októberben Pécsen, a Kodály Központban lesz közös koncertünk.

✿ **Most a Várkert Bazár virágos, árnyékos parkjában ülünk, előttünk pa-**

norámaként a város, körülöttünk a megújult környezet. Mennyire fontos az ön számára, hogy hol tölti az idejét?

Én minden porcikámmal kötődöm a budai Várhoz, ugyanis életem egyik meghatározó eseménye ezen a helyszínen történt. Húsz évvel ezelőtt itt volt az első randevűm a párommal, azóta is minden évben feljövünk ide, hogy megünnepeljük ezt a gyönyörű emléket. Meg aztán budapesti ember vagyok, bár rengeteget utazom. Akárhányszor hazajövök, és átmegegyek a hidakon, nézem ezt a várost, én mindig elmondok egy fohászt, egy hálaadót, amiért engem egy ilyen világ vesz körül, ide születtem. A budai Vár az egyik kedvenc helyem. Aki járt már itt mostanában, biztos beleszeretett. Nagyon sokáig kellett rá várni, de most már hihetetlenül szép. Ha valaki látogatóba jön külföldről, kolléga vagy barát, az első dolgom, hogy megmutassam neki a Várat. A Nemzeti Hauszmann Program keretében megújult környezet fantasztikus. Mi, akik a kommunizmusban nőttünk föl, nem is tudtuk, hogy itt milyenek voltak eredetileg az épületek. Most csak ámulok és bámulok, ahogyan életre kel a múlt és megújul itt minden.

CILLEI BORBÁLA

ROSSZ ÉLETŰ HITVES VAGY TAKTIKUS KIRÁLYNÉ?

Luxemburgi Zsigmond feleségeként magyar, horvát, német és cseh királyné, valamint német-római császárné is volt Cillei Borbála. Hosszú évtizedeken keresztül igazgatta sikeresen a legnagyobb főurakéval is versengő méretű királynéi birtokait, és volt Zsigmond király párja a birodalom kormányzásában, az utókor mégis gyakran csak a csalfa, könnyűvérű királynéként emlékszik rá.

A MEGOSZTÓ CILLEI CSALÁD

Borbálát és a családját minden olyan ország történetírása, ahol hatalommal bírtak, negatív fényben ábrázolja. Az ellenszenv a 15. század második felében gyökerezik, kiváltója pedig a dinasztia utolsó tagja, Borbála királyné unokaöccse, Cillei Ulrik lehetett. Ő hatalmas birtokai révén az 1450-es években egyenrangú félként küzdött Hunyadi Jánossal és III. Frigyes római császárral a Magyar-

ország és Ausztria fölötti befolyásért és a Zsigmond örökségét képező államalakulat irányításáért. Hatalmas vetélytársakban tehát nem szűkölködött a család. Mivel Ulrik 1456-os halála egyben a család kihalását és a Cillei birtoktest felbomlását is jelentette, így senki nem maradt utána, akinek érdekében állt volna pozitívan ábrázolni őt és családját. A Hunya-

◀ **Cillei Ulrik gróf, a Boszniai Királyság trónörököse, Cillei Borbála unokaöccse**

◀ **A sanecki vár; Georg Matthäus Vischer, Topographia Ducatus Stiriae, (Graz 1681)**

◀ **Borbála hitvese, Zsigmond király Albrecht Dürer festményén (1509 körül)**

◀ **Cillei Hermann (bán), Cillei Borbála királyné apja, Zsigmond magyar király apósa, tanácsadója és legfőbb bizalmasa**

diak és a Habsburgok, a vetélytársak szolgálatában álló történétírók írták az ország és így a család történetét. Ez pedig átszivárgott a képzőművészetbe és az irodalomba is.

Ilyen történétíró volt Enea Silvio Piccolomini, a későbbi II. Pius pápa, ekkoriban III. Frigyes német király titkára, aki *Historia Friderici Imperatoris* című munkájában leplezetlen ellenszenvvel mutatja be nemcsak Ulrik grófot, akiről magánlevelezéseiben inkább semleges, alkalmanként elismerően szólt, hanem az egész Cillei családot, összegyűjtve és felfújva

mindazokat a sematikus történeteket, melyek a köztudatban éltek. Az ő bemutatásában válik – az egyébként számos templomot, kolostort anyagiakkal támogató – Cillei Borbála

AZ ELLENSÉGES ORSZÁGOK TÖRTÉNETÍRŐI TUDATOSAN ÁBRÁZOLJÁK CILLEI BORBÁLÁT UDVARONCAIVAL KÉJELGŐ, KIELÉGÍTHETETLEN VÁGYÚ KIRÁLYNÉNAK.

◀ **Az első cillei gróf, Frigyes grófja emelésének diplomája**

megátalkodott szabadgondolkodóvá, és ami a korszakban talán a legnagyobb vétség: ateistává. De ő szilárdítja meg azt a pletykát is, hogy Cillei Frigyes, Borbála királyné fivére gyilkolta meg saját feleségét, Frangepán Erzsébetet, hogy botrányos bűneinek csupán egyikét említsük. Egyik krónikaíró a másik munkáját felhasználta, a botrányos történetek halmát tovább görgette, és így válhatott az évszázadok során Cillei Borbála az udvaroncaival kéjeligő, kielégíthetetlen vágyú királynévá.

Mégis milyen lehetett valójában a Cillei család? Figyelembe véve a források műfaji adottságait és a mindenkori olvasóközönség botrányéhségét, legalább kettővel kell minden negatív (és pozitív) képet elosztanunk. Legnagyobb valószínűség szerint a Cillei bármelyik másik főúri családhoz hasonló volt – jobb és rosszabb családtagokkal, akik másokhoz hasonlóan vették ki részüket a hatalmi játékmákból, utóéletüket és emlékezetüket azonban már nem ők formálták. Történetük Dél-Stájerországba nyúlik vissza, és még 1341-ben Bajor Lajos emelte őket grófi rangra. A majdani magyar királyné nagyapja, I. Hermann gróf és fivére, Ulrik I. Lajos oldalán harcoltak a király balkáni hadjárataiban. Házasságaik révén a közép-európai uralkodócsaládok közvetlen köreiből mozogtak, az üstököszerű emelkedést pedig II. Hermann gróf, Cillei Borbála apjának munkálkodása hozta meg a családnak. Ugyanis

Zsigmond az ő jelentős katonai segítségére támaszkodott a nikápolyi vereség után, hogy hatalmát újra stabilizálja az országban. Hálából mindezt 14 várat ajándékozott Hermannnak, aki így egy csapásra az ország leg-hatalmasabb urai közé emelkedett. A király és Cillei Hermann szoros kapcsolatukat a váradományozáson túl rokoni szálak szövésével erősítették meg: Zsigmond 1401-ben eljegyezte, majd tizenharmadik életévét betöltve, 1405-ben elvette Hermann lányát, Borbálát, míg Borbála testvérét, Annát pedig Zsigmond bizalmasa és bárók közti szövetségese, Garai Miklós vette feleségül.

BORBÁLA KIRÁLYNÉ

Noha Zsigmond egészen haláláig legfőbb kegyeiben tartotta felesége családját, arra mindig ügyelt, hogy hatalmuk ne billenjen túl annyira a kényes egyensúlyon, hogy az már a korona fennhatóságát veszélyeztesse. A házasság után Borbála kiterjedt birtokadományokat kapott Szlavóniában, ahol 1407 és 1413 között töltött is hosszabb-rövidebb időt, állandó lakhelye mégis Buda volt. Innen vett részt az ország kormányzásában férje oldalán, vagy annak távollétében helyette. Borbála ugyanis jó érzékkel igazgatta a hatalmas birtokrendszerét, és ha a szükség úgy kívánta, az ország bizton-

ságát és igazgatását érintő ügyekben is lépéseket tett. Nem egyszerű hitvesként, hanem valóban társként foglalta el a királynéi széket. Ezt sejtette előre már az is, hogy Borbála királynét a szokásoktól eltérően nem csupán a királynéi koronával, hanem a Szent Koronával koronázták meg házasságuk alkalmával Székesfehérvárott, ahogyan az is, hogy a királyné egyedüli nőként 1408-ban társalapító tagja volt a Sárkány Lovagrendnek.

A királynénak saját udvartartása volt, a királyi udvarhoz hasonlóan saját tárnokmesterrel, udvarbíróval, ajtónállókkal, pohárnokokkal és asztalnokokkal. A király számos közeli bizalmasának feltörekvő emberei kapták meg ezeket az előkelő pozíciókat karrierjük egyes pontjain, ebből is látszik, hogy a királynéi hatalom, a királynéi udvar jelentősége nem volt csekély.

1419-ben azonban váratlan fordulat következett be az addig töretlen hatalommal rendelkező királyné életében: Zsigmond király elvette tőle szlavóniai birtokait, felosztatta pompázatos udvartartását, majd szám-

A ZSIGMONDDAL KÖTÖTT HÁZASSÁG UTÁN BORBÁLA KITERJEDT BIRTOKADOMÁNYOKAT KAPOTT, DE ÁLLANDÓ LAKHELYE MÉGIS BUDA VOLT.

✂ **A királyné karácsonyi misén, illusztráció Ulrich Richental konstanzi zsinatról szóló krónikájából**

űzetésbe küldte Nagyváradra. Az oklevelek nem szólnak erről egyértelműen, de a legjobb becslések alapján 1419 áprilisától decemberig lehetett a királyné Váradra száműzve. A király haragját talán a királyné hűtlensége váltotta ki, talán az alkalom épp kapóra is jött neki, hogy a korábban említett egyensúlyt a helyére billentse: Cillei Hermann ugyanis 1418-ban, egy évvel korábban kapott hatalmas birtokokat Karintiában és Krajnában, így a Cillei-kézen egy majdnem egybefüggő területen hatalmas birtokrendszer koncentráldott. Borbála szlavóniai birtokainak elvétele ezt a túlnövekvést is elfojtotta még csírájában. A korábban említett történetírói botrányéhség miatt persze a romantikus válaszban sem szenvedünk hiányt, sok forrás részletezi, hogy a fiatal lovag, Johannes Wallenroth hogyan csavarta el a királyné fejét férje hatéves külföldi tartózkodása során.

A király és királyné a nézeteltérés okától függetlenül hamar kibékült, és 1423 és 1430 között Zsigmond a felesége vagyonát a korábbinál is nagyobbra duzzasztotta. Három megye, bennük 15 várral, a felvidéki bányavárosok jelentős része és még számos elszórt uradalom vándorolt Borbála kezébe. A javaival jól sáfárkodó királyné ez idő alatt más uraknak nyújtott kölcsönökkel vett zálogba birtokokat, melyek aztán az esetek jelentős részében megváltás híján szintén betagozódtak sajátjai közé. Így jutott az 1430-as években a kedvenc tartózkodási helyéül szolgáló Diósgyőr várához is. A száműzetés utáni években szédítő össze-

gekre és birtokokmenyiségre tett szert a királyné. Ezeket a birtokokat személyesen irányította, maga választotta és nevezte ki várnagyait és intézőit, akik legnagyobb része a közép- és kismemesség soraiból került ki, és akiktől nagyon szigorú és pontos elszámolásokat követelt. A király halála idején így Borbála volt az ország leggazdagabb embere.

A KIRÁLYNÉNAK SAJÁT UDVARTARTÁSA VOLT, A KIRÁLYI UDVARHOZ HASONLÓAN SAJÁT TÁRNOKMESTERREL, UDVARBÍRÓVAL, AJTÓNÁLLÓKKAL, POHÁRNOKOKKAL ÉS ASZTALNOKOKKAL.

De békülésükről nem csak a királyné növekvő birtokrendszere tanúskodik: az 1420 és 1430 közötti évtizedben Borbálát ott találjuk Zsigmond oldalán szinte minden utazása, látogatása során, legyen szó gyermekük, Erzsébet és Albert osztrák herceg pozsonyi esküvőjéről vagy külföldön viselt hadjáratokról. 1430-ban aztán Zsigmond huzamosabb időre külföldre távozott, hogy az épülő birodalom ügyeit intézze. Borbála királyné ekkor Magyarországon maradt, legnagyobb valószínűség szerint az ország igazgatását felügyelendő. A következő öt évben Diósgyőr és Zólyom várában, illetve más felső-magyarországi birtokain időzött, és nem tétlenül: ő szervezte meg a területek védelmét a folyamatosan fenyegető huszita betörések ellen.

ÖZVEGYI TÖREKVÉSEK

Az egykor nagyhatalmú királyné nem vette könnyű szívvel, hogy férje halála után háttérbe kelljen vonulnia. Hasonlóképpen nem szimpatizált férje nevezett örökösével, lányuk révén vejükkel, Albert osztrák herceggel. Jogosnak érezhette hát a gondolatot, hogy férje halála után az ország trónját ne cseppet sem kedvelt veje, Albert herceg foglalja el, hanem ő maga, akár régensként.

✂ **Cillei Borbálának fiai nem születtek, de egyetlen gyermeke, Luxemburgi Erzsébet magyar királyné lett.**

Erről azonban a halálos ágyán fekvő Zsigmond hallani sem akart. A királyi pár utolsó útján Prágából Magyarországra tartva Znaimban megállt, hogy ott találkozzanak lányukkal, Erzsébettel és Albert herceggel. Zsigmond király átadta a hatalmat a párnak, feleségét pedig fogságba vetette – korántsem biztos, hogy csak Albert érdekében. Az öreg király bizonyára féltette családját és országát a kiobbanni látszó trónviszálytól, ezzel a lépéssel azonban elejét vette a küzdelemnek. Bizonyára azt is sejtette, hogy a cseh nemesség Albert királyi címe elismerésének fel-

tételül fogja megszabni, hogy az a volt királynét sértetlenül szabadon bocsássa. Borbála így nem került közvetlen veszélybe, nagyratörő ambíciói azonban hamvukba holtak.

Utolsó próbálkozásként a következő évben, 1438-ban a frissen koronázott király ellen fordult. Ezt gyakran szokás Cillei-összeesküvésnek nevezni, Frigyes gróf azonban túlságosan távol tartózkodott ahhoz, hogy hathatósan részt vehessen benne, Ulrik pedig bizonyosan nem vállalt benne jelentős szerepet, hiszen Albert alig pár hónappal később csehországi helytartóvá nevezte ki. Sokkal inkább az özvegy királyné utolsó próbálkozásáról van szó, mellyel a magyarországi hatalmát kívánta megtartani. Nem járt azonban sikerrel, Magyarországi birtokaitól elesve Csehországba vonult vissza, a cseh királynéként birtokolt Mělník városában élt haláláig. Albert a magyar trón 1437-es elfoglalása után hamar, 1439-ben meghalt. Levelezésük alapján Borbála és lánya, Erzsébet viszonya ekkortól javult meg újra, és noha a politika színterére már

✂ **Zsigmond halála után a rendek V. Albert herceget választották magyar királlyá**

nem kívánt lépni, tanácsokkal látta el a trónutódlás viharában küzdő lányát. Élete hátralevő részében a kultúra és a tudomány művelésével töltötte idejét, elmerült az alkímia a korszakban igen divatos tanulmányozásában. 1451-ben végül a cseh városban tomboló pestisjárványban fertőződött és halt meg. ✂

KÖNYVEKBŐL ÉPÍTETT JÖVŐ SZABÓ ERVIN ÉLETE

„Minden meggyőződés annyit ér, amennyit hirdetője a maga cselekvésével valóra vált.”

Ez a hit mozgatta a magyarországi könyvtárszakma megújítóját, a századforduló utáni évtizedek egyik legfontosabb közszereplőjét – akár könyvtárosként, akár társadalomtudósként, akár a forradalmi szocialisták szellemi vezetőjeként hozta meg döntéseit.

Elmélyült elmélkedésre, írásra alkalmas hely volt ez, távol az utcák lármájától. A munkahelyiség legszembeötlőbb dísz a már említett magánkönyvtár. A könyvek csaknem kivétel nélkül kötve voltak, de meglátszott, hogy nem dekoratív célt szolgálnak, hanem munkaeszközök. Nem is volt ez igazán magángyűjtemény, hanem inkább olyan könyvtár, amelyet Szabó Ervin kezelt, és kollégák, barátok, futólagos ismerősök is szabadon használhattak. E ponton szinte kommunisztikus viszonyokat teremtett Szabó Ervin, ha látogatójában valamelyest érdeklődést látott egy könyv iránt, önmaga ajánlotta kölcsönzésre, sőt nem ritkán ajándékként” – idézi meg Armand Manteau, Szabó Ervin franciánára és barátja emlékeit *A magyar irodalom várbeli századai* című könyv. A modern magyar közkönyvtár megteremtője 1903 tavaszán költözött a Hunfalvy utca 4.-be, itt rendezte be a leírásban is szereplő dolgozószobát, melyben nem csupán rengeteget írt és olvasott, hanem széles baráti köre, forradalmi harcostársai és tanítványai is gyakran felkeresték itt a társadalomtudóst, aki 1907-ig élt a budai Vár eme nyugodt zugában. Milyen életutat járt be a fővárosi közkönyvtárhálózatának névadója? Hogyan fért meg egy személyben egymás mellett a közművelő és a radikális forradalmár?

SZABÓ ERVIN ÉRDEME AZ, HOGY A FŐVÁROSI KÖNYVTÁR EGY ÉVTIZEDEN BELÜL TUDOMÁNYOS SZAKKÖNYVTÁRBÓL NYILVÁNOS KÖNYVTÁRRÁ VÁLHATOTT.

KÖNYVEK ÉS KÁVÉHÁZAK

Szabó Ervin Schlesinger Sámuel Ármin néven született 1877 augusztusában, egy felvidéki faluban, néhány kilométerre a mai szlovák-lengyel határtól. Szlanicát hiába keressük már a térképen, 1954-ben a terület nagy részét elaraszították, az egykori házak helyén napjainkban az Árvai-víztározó vize hullámszik, melynek közepén, egy kis szigeten ma is ott áll a falu egykori temploma. Alig néhány évvel a születése után édesanyja, Pollacsek Lujza megözvegyült, 1880 körül a család a mai Ukrajna területén fekvő Ungvárra költözött. Jelentős könyvtárunknak köszönhetően Szabó Ervin már fiatalon megismerkedett a könyvek mágikus világával. Noha nem éltek jómódban, a gyerekek oktatására az édesanya nagy hangsúlyt fektetett. A polgári szellem-

☞ *Csoportkép az 1910-es évekből, egy teraszon állva Jászi Oszkár és Lesznai Anna, ülve Jászi Aliz és Szabó Ervin látható*

ben nevelkedő Ervin számára nem volt hát kérdés a továbbtanulás: az ungvári katolikus gimnázium elvégzése után előbb Budapesten, majd Bécsben tanult jogot.

A húszas évei elején járó fiatalembert magával ragadta a császárváros szellemi pezsgése, a kávéházaknak és a kocsmáknak éppoly lelkes látogatója volt, mint az egyetemi előadótermeknek. Olyan eszmékkel ismerkedett meg ebben az időszakban, melyek egy életre megalapozták a politikai nézeteit és a társadalmi jelenségekről való gondolkodását. A munkásmozgalmat minden korábbinál fontosabbnak tartó anarchoszindikalizmus ideológiája is magával ragadta – olyannyira, hogy hamarosan már ő maga is aktív résztvevője lett az eszmék hirdetésének, például betiltott nyugati sajtótermékek terjesztőjeként.

Noha 1899-ben becsülettel ledoktorált a budapesti egyetem államtudományi fakultásán, már az egyetemi évek alatt egyértelművé vált számára, hogy a könyvtárosi munka érdekli igazán. Hitt abban, hogy mindenkinek egyformán joga van

ahhoz, hogy hozzájusson az ismeretekhez, és ezt a könyvtár eszközével lehet a legkönnyebben megvalósítani. Az egyetem után előbb a képviselőház könyvtárában, később a Kereskedelmi és Iparkamara könyvtárosaként dolgozott, majd hamarosan a Fővárosi Könyvtár egyik első munkatársa lett, mely 1904-ben kezdte meg működését. Kezdetben könyvállománya alig 30 ezer kötetre rúgott, melyet a Városi Statisztikai Hivatal könyvtárától vehetett át. Főleg statisztikai, közigazgatási és szociológiai tartalmú művek voltak ezek.

Az, hogy a Fővárosi Könyvtár egy évtizeden belül tudományos szakkönyvtárból nyilvános könyvtárrá válhatott, Szabó Ervin érdeme. Azt szerette volna, ha az intézmény nem csupán egy szűk réteg számára izgalmas és elérhető, hanem a benne található könyvek társadalmi helyzetétől függetlenül hasznosak és igénybe vehetők. Átfogó, az egész várost lefedő művelődési hálózatot szeretett volna kialakítani a londoni

public library mintájára, aminek érdekében már az első években öt budapesti helyszínen megteremtette a mai fiókkönyvtaras felépítés alapjait. Azt, hogy Szabó Ervin víziója valóban mennyire kollektív volt, jól mutatja, hogy még a gyerekekről sem feledkezett meg: már az első törekvései között ott szerepelt egy gyermekkönyvtár megszervezése.

☞ A Fővárosi Könyvtár épülete 1936-ban, az egykori nagy bálterem ekkor már olvasóterem

☑ A Reviczky és Baross utca sarkán látható épület 1910-ben. Ma a Szabó Ervin könyvtár épülete

NEM ÉRTE MEG, HOGY SZERETETT KÖNYVTÁRA A WENCKHEIM-PALOTÁBA KÖLTÖZZÖN.

Ő volt az is, aki 1912-ben, immár a könyvtár igazgatójaként bevezette a két belga tudós, Henri La Fontaine és Paul Otlet által kifejlesztett új osztályozási rendszert, az Egyetemes Tizedes Osztályzást, mely tartalmuk szerint csoportosítja és rendezi osztályokba az ismeretterjesztő és szakdokumentumokat. Napjainkban is e rendszer alapján igazodhatunk el a magyar könyvtárakban, ha szakkönyvet keresünk.

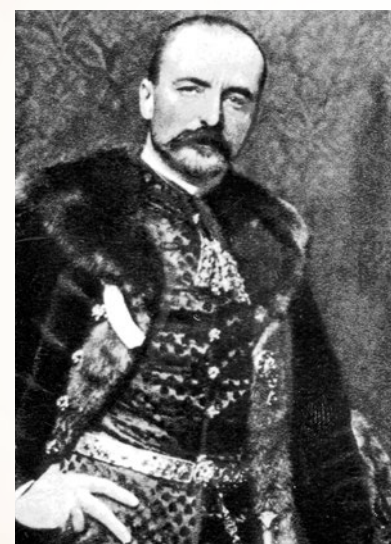
EGY MAJDNEM MERÉNYLET

A századforduló éveiben nem csupán a könyvtárszakma felvirágoztatásába vetette bele magát Szabó Ervin hatalmas energiákkal. 1900-ban egy időre belépett a Magyarországi Szociáldemokrata Pártba, agitációs füzetek szerzője, a Népszava állandó munkatársa volt – ő alakította ki a lap irodalmi rovatát. Egyre gyakrabban jelentek meg a tollából társadalomtudományi tanulmányok is, például a *Husadik Század* című folyóirat hasábjain, ahol rendszeresen beszámolt a nemzetközi munkásmozgalom kérdéseiről. A német *Neue Zeit* és a francia *Mouvement Socialiste* folyóiratok is közlik a cikkeit. Szerkesztőként közreműködött Marx és Engels válogatott írásainak megjelentetésében. Fontos alakja volt a főként szélsőbaloldali szellemiségű értelmiségi fiatalokból álló, minden dogma ellen harcot hirdető Galilei Körnek, melynek első elnöke Polányi Károly gazdaságtörténész, szociálfilozófus és társadalompolitikus, Szabó Ervin unokatestvére volt.

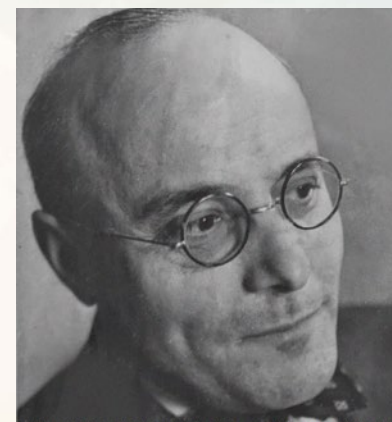
Az első világháború éveiben a hazai antimilitarista mozgalom egyik szellemi vezérévé vált. Elköteleződése olyan megingathatatlan volt, hogy még egy Tisza István ellen tervezett merényletben is szerepet

vállalt. 1915-ben ismerkedett meg a Svájcban tanuló Duczyńska Ilonával, akivel közös politikai nézeteik voltak. A lány 1917-ben az orosz forradalom hírére tért haza Magyarországra. Szabó Ervin a negyvenes éveik elején járt ekkor, Ilona éppen hogy betöltötte a húszat. Előbbi fél szemére vak volt, utóbbi kitűnő céllövő. A férfi biztatására magára vállalta a merénylet végrehajtásának feladatát: a tervek szerint egy, a baráti körükbe tartozó Madzsar Józseftől ellopott fegyverrel akarta lelőni Tisza Istvánt 1917. május 23-án, a Hermina úti Tisza-villánál. A miniszterelnök azonban benyújtotta lemondását, így a merénylet az utolsó pillanatban okafogyottá vált.

„Óriási zsvajgás, kiszaladtak, beszaladtak, kiszaladtak az utcára. Ott maradtam ülve: szinte eszméletlenül. Velem a maradék, a majdnem élet. Tett, ami el nem követtetett. Bűn, amiért nincs vezeklés. Áldozat, ami el nem fogadtatott. Lassan elkezdtem menni a Ménesi út felé. Még senki sem volt otthon. Visszaloptam Madzsar József Browningját... Aztán együtt ültünk Madzsarék napalijában négyen, Alice, Józsi, Ervin és én. Amikor egyedül maradtam Szabó Ervinnel, megkérdeztem: »Mikor

☞ Tisza István gróf, a Magyar Királyság miniszterelnöke először 1903 és 1905 között, majd 1913 és 1917 között

☞ Polányi Károly gazdaságtörténész, szociálfilozófus és társadalompolitikus, Szabó Ervin unokatestvére

☞ 1915-ben ismerkedett meg a Svájcban tanuló, fiatal Duczyńska Ilonával

TISZA ISTVÁN ELLEN FEGYVERES MERÉNYLETRE KÉSZÜLT, DE A KORMÁNYFŐ MÉG A TERVEZETT GYLKOSSÁG ELŐTT LEMONDOTT.

hallottad, mit gondoltál?» Egy szót mondott: »Sajnáltalak.« Ott ültünk gyászba borultan, mert vége volt ennek a szikrának, egy lehetséges történés szikrájának. Szabó beszélt: természetesen Tisza marad a spiritus rector, de minden sokkal nehezebb lesz, mert látszat szerint valami változás áll be, valójában azonban nem lesz semmi változás. Csak eltűnik egy szimbólum a tömegek szeme elől. Ő visszalépett a háttérbe, és akkor már nem volna értelme a merényletnek. Már senki sem értette volna.

Eltűnt a sebezhető, megdönthető szimbólum” – emlékezett vissza a napra később Duczyńska Ilona.

Noha Szabó Ervin politikai munkássága máig megosztó, és számos kérdést vet fel, az vitán felül áll, hogy a hazai könyvtárszakma rengeteget köszönhet a szakértelmének. Álmai között ott szerepelt egy, a Fővárosi Könyvtár számára méltó épület építtetése is, ám hiába mozgatott meg minden szálát az ügy érdekében, nem érhetette meg, hogy szerett könyvtára a józsefvárosi palotanegyed egyik legszebb épületében, a Wenckheim-palotában találjon otthonra 1931-ben. A könyvtáros és társadalomtudós életművét komoly egészségi problémák árnyékolják be, egészen fiatal kora óta betegségekkel küszködött. Alig töltötte be a 41. évét, amikor a világszerte tomboló, a becslések szerint több mint 50 millió áldozatot szedő spanyolnáthajárvány következtében elhunyt. Halálakor a könyvtár állománya százhetven ezer kötetnél járt. A Fővárosi Könyvtár 1946, a tér pedig, ahol a könyvtár főépülete áll, 1948 óta viseli a nevét. ☞

MEGÚJUL A SZENT GYÖRGY TÉR

Méltó módon újul meg a Szent György tér a következő években: zöldebb, rendezettebb és díszesebb lesz a nemzet történelmi főtere.

A Nemzeti Hauszmann Program keretében újjászülető Budavári Palotanegyed szíve, a Szent György tér ma is látványos világörökségi helyszín. De több is annál, hiszen a független magyar állam egyik szimbolikus helyszíne. Megújításával sok évtizedes adósságot törleszt a Várkapitányság.

2018 végére megújult a Karmelita épületegyüttes, 2019-ben megszűnt az autós forgalom és a parkolás a téren, a területet ismét a gyalogosok vehették birtokba. Átmeneti tájépítészeti megoldásokkal újultak meg a zöld felületek, és pihenést szolgáló utcabútorok kerültek a térre.

A tér nyugati oldalán jól halad az egykor itt álló József főhercegi palota visszaépítése, a csodálatos épület az Alkotmánybíróság otthona lesz. Hamarosan elkészül a korábbi Honvéd Főparancsnokság épülete is, ahová a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum költözik. Tervezett ütemben halad a Budavári Palota északi szárnyának helyreállítása is. A megújult épületrészben palotatörténelmi kiállítással várják majd a látogatókat.

A Szent György tér többfunkciójú városi térként születik újjá.

🔴 **A Szent György tér megújításával sok évtizedes adósságot törleszt a Várkapitányság**

🟢 **A megújulást követően biztosított lesz az akadálymentes közlekedés is**

ZÖLDEBB, RENDEZETTEBB ÉS DÍSZESEBB LESZ A NEMZETI HAUSZMANN PROGRAM RÉSZEKÉNT MEGÚJULÓ SZENT GYÖRGY TÉR.

2025-BEN INDULHATNAK MEG A TERET ÉRINTŐ MUNKÁLATOK, A TÖRTÉNELMI HAGYOMÁNYOKNAK ÉS MAI ELVÁRÁSOKNAK IS MEGFELELŐ TÉR JÖN MAJD LÉTRE.

🔴 **Újrahasznosítják a jelenleg járófelületként szolgáló nagy kockaköveket is**

A munkálatok várhatóan 2025 első felében kezdődnek, és bár több jelentős fejlesztés ütemezését kell majd összehangolni, a tervek szerint pár éven belül egy újjászületett teret kaphatnak vissza a látogatók. A tér kialakításában követi majd a történelmi hagyományokat, de megfelel a mai elvárásoknak is. Igazi ékessége lesz a Budavári Palotanegyednek, új zöld felületeivel közparkként lehetőséget nyújt majd a kikapcsolódásra.

A tér központi eleme a Szabadság oszlopa lesz, amely Marco Casagrande tervei alapján készül. Az olasz származású neves

építész és szobrász még 1848-ban álmolta meg a forradalom által ihletett nagyszabású kompozícióját, azonban műve eddig nem valósult meg. A díszesen faragott, impozáns oszlopon allegorikus formában jelenik majd meg a 12 pont, tetején Hungária nőalakja lesz látható. A szobrot egy 12 szögletű, vízzel teli márványmedence veszi majd körül három

oroszlánfaragvánnyal. A Szabadság oszlopa történelmi ellenpontja lesz a sokáig a téren álló Hentzi-emlékműnek, amely az 1848–49-es forradalom és szabadságharc leverése után évtizedeken át hirdette a budai Vár ostromát megszállóinak nyomasztó emlékét. A magyarok számára az emlékmű még a kiegyezés után is

🟢 **Az új oszlop körüli térrész díszburkolatot kap**

🔴 **A tér központi eleme a Szabadság oszlopa lesz**

az elnyomás és a császári hatalom megtestesítője maradt. A lakosság szégyenoszlopként emlegette, és olyan mély ellenszenvet érzett iránta, hogy a rendőri védelem ellenére is több esetben próbálták megroggálni, felrobbantani.

Az új oszlop körüli térrész díszburkolatot kap időtálló, díszes és természetes anyagokból, melyekhez újrahasznosítják a jelenleg járőfelületként szolgáló nagy kockaköveket is. A fő közlekedési útvonal továbbra is a Szent György utcán lesz, de a jövőben tágasabb térrészekre lehet átsétálni, és biztosított lesz az akadálymentes közlekedés is. A várfal mentén egy széles sétautat alakítanak ki a szakemberek a Tóth Árpád sétány folytatásaként. A polgárváros északi csatlakozásánál nagyobb fogadóteret hoznak létre, közép-pontjában a nemzeti lobogóval.

📌 **A megújult téren a zöld felület aránya növekedni fog**

A MEGÚJULT TÉREN TÖBB MINT 160 FÁT ÜLTETNEK A SZAKEMBEREK, A JÓZSEF FŐHERCEGI PALOTA MELLETT ÚJ PARKOT HOZNAK LÉTRE.

A tervek szerint visszahelyezik a korábban is a téren álló szobrokat és műalkotásokat, méltó és végleges helyszínt biztosítanak számukra. A középkori, egykor itt állt Szent Zsigmond templomra emlékeztető műromokat eltávolítják, hiszen a régészeti feltárás azt bizonyította,

hogy azok jelenleg nem egészen pontosan illeszkednek a templom egykori romjaira. A műromok úgy távolíthatók el, hogy közben az eredeti épületmaradványok nem károsodnak. A látogatók számára 21. századi digitális megoldásokkal idézik majd meg a szakemberek a templom látványát.

Új utcabútorokat helyeznek ki, és egy napozórétet is kialakítanak. A zöld felületek harmonikus elrendezésben újulnak meg, a növényzet a tér középső része helyett a széleken kap nagyobb hangsúlyt. Új fasorok és ligetes facsoportok színesítik majd a teret, több mint 160 fát fognak ültetni, ezzel több mint tízszer annyi fa várja majd a látogatókat, mint most. A József főhercegi palota melletti jelenlegi köves romterületen új park jön létre, így összességében a zöld felület aránya növekszik majd a jövőben. ✿

EZ A REKONSTRUKCIÓ VISSZAADJA A VÁR EREDETI FORMÁJÁT

A debreceni születésű színész a budai Várat először a fellépései alkalmával fedezte fel. Ezeket az estéket a történelmi környezet varázslatos élményekké változtatta számára. Klem Viktor szerint a Budavári Palotanegyed épületeinek újjászületése csodálatos módon adja vissza a Vár századfordulós hangulatát.

Színházban, a Thália Színházban és a Budaörsi Latinovits Színházban, a Játékszínben és a Szegedi Szabadtéri Játékokon is. Több televíziós sorozatban is szerepelt, és számos mozifilmben, tévéfilmben is forgatott. A *Nagybögő* című monodrámát 2015-ben mutatta be, amellyel a 2016-os MOST Fesztiválon a legjobb előadás díját nyerte el.

Mint meséli, az első meghatározó élménye a budai Várról az egyetemi éveivel kapcsolódik. Pályakezdként tizenhét évesen került először közel egy várbéli esemény kapcsán a Budavári Palotanegyedhez. „Debreceniként kerültem fel akkor már körülbelül egy éve Budapestre. Elsős voltam az egyetemen. Mivel hivatalosan nem lehetett még fellépni elsőévesen, sunyiban vállaltam el a szereplést, amely a Várban volt, egy étteremben. Ez az estém különösen emlékezetes, talán nem véletlenül. Az akkor szerzett élményem valahogy szimbolizálja azt is, hogy nekem mit jelent a budai Vár. Debreceniként akkor még alig csak egy éve laktam a fővárosban, a hetes busznak a Keleti és a Jégbüfé közötti szakaszán kívül semmit nem is ismertem. Idegen volt számomra Budapest, még akár tömegközlekedéssel is képes voltam eltévedni. Az pedig,

hogy Budára átjöjjen Pestről, tulajdonképpen olyan volt nekem, mint egy Marsra szállás. Egy új dimenzió nyílt meg előttem, amikor először jöttem fel a Várba. Lenyűgöző, felejthetetlen élményként hatott rám. Ráadásul rendkívül kedvesen fogadtak, művészként kezeltek, ez egy pályakezdő színész számára meghatározó. Csodálatos borokat kóstoltunk a fellépés után, fantasztikus emberekkel találkoztam, és az est végeztével taxit hívtak nekem. A kivilágított Budapesten az Erzsébet hídon keresztül jöttem haza. Lélekemelő, nagyon különleges este volt. Mostanában is sokat járok ide, az elmúlt időszakban és a közeljövőben is a De la Motte-Beer-palotának a lakásszínházában több alkalommal léptem, lépek fel. A Várban töltött délutánok, esték ugyanolyan varázslatosak számomra, mint az első alkalommal. És ez a rekonstrukció, ez a fejlesztés, amely a budai Várban történik, ezekkel a megújult épületekkel, nagyon-nagyon szembe-tűnő. Egyrésztől látszik, hogy örületes sok ember örületes munkát végez, másrészt szemlélteti, hogy ez a rekonstrukció milyen szépen fogja visszaadni a Vár eredeti formáját, és ez szerintem szuper!” – mondta Klem Viktor. ✿

AZ ÜTEMTERV SZERINT HALAD A JÓZSEF FŐHERCEGI PALOTA ÚJJÁÉPÍTÉSE

A szakemberek már felhelyezték a díszműbádogos gerincelemeket a József főhercegi palota tetőzetére. Az acél- és faszervezetek elkészítését követően év elején indult a palota egyik leglátványosabb munkája, a tetőzet héjalása is.

Az egykori manzárdos, több tucat elemből álló tetőszerkezet újraalkotása ütemterv szerint halad, jelenleg a szemet gyönyörködtető bádogos és díszműbádogos munka zajlik.

József Károly főherceg palotája a korábbi Teleki-palota átépítésével 1906-ra készült el Korb Flóris és Giergl Kálmán tervei alapján historizáló stílusban. Az épület Budapest 1944–45-ös ostroma idején súlyos, de nem végzetes sérüléseket szenvedett, ennek ellenére

► KÖZÖS MUNKA

Korb Flóris 14 éven át dolgozott együtt Hauszmann Alajossal, közös munkájuk például a New York-palota. Később Giergl Kálmánnal alapított közös irodát, kettejük nevéhez a József főhercegi palota átépítése mellett számos jellegzetesen pesti, gazdagon díszített homlokzatú bérház fűződik, és olyan nagyszerű épületek, mint a Klotild paloták vagy a Zeneakadémia.

Most a Nemzeti Hauszmann Program keretében eredeti állapotában születik újjá a palota a hozzá tartozó neoreneszánsz stílusban épült egykori istállóval és a mesebeli palotakerttel.

1968-ban ideológiai okokból felrobantották.

Tavaly ősszel indult a homlokzat végleges formájának rekonstrukciója. A Szent György téri palota tetőzetének kialakítása meglehetősen összetett feladat, hiszen 27 tetősíkból épül fel. Az összesen 3000 négyzetméter felületű tetőzetre 40x40 cm-es bádogelemekből álló rombuszfedést, valamint kettős állókorcos bádogfedést tesznek a szakemberek. A tetősíkok találkozásánál már felhelyezték az épület igazi ékeit, a horganylemezből

készült, lángmotívumokban végződő gerincelemeket, és hamarosan végső helyükre illesztik a csúcsdíszeket is.

Az épület külseje hűen követi majd a Korb–Giergl-páros terveit, belsőépítészeti, épületgépészeti és üzemeltetési szempontból ugyanakkor modern megoldások születtek.

A Nemzeti Hauszmann Program részeként a József főhercegi palota az eredeti állapotában épül újjá, a jövőben az Alkotmánybíróság méltó otthona lesz. ✿

FATORNYOS JÁTSZÓTÉR A BUDAI VÁRBAN

A Budavári Palotanegyed fejlesztéseinél kiemelt szempont a családbarát helyek kialakítása. E célkitűzésbe illeszkedik a déli kertek lankáin megnyitott új, vár témájú játszótér építése a legfiatalabb látogatók örömeire.

Mostantól az új, Fatornyos játszótéren is kikapcsolódhatnak a Budavári Palotanegyedbe látogatók. Ha már a család bebarangolta az újjászülető várbeli helyszíneket, ezek a fából készült tornyok, hidak és játékok lehetőséget adnak a kicsiknek is, hogy átéljék a várvédelem izgalmait a déli rondella és a Buzogánytorony különleges történelmi környezetében.

A Nemzeti Hauszmann Program keretében zajló összes fejlesztésnél fontos szempont az ide látogató családok igénye is. A déli kertek megújulás előtt álló, árnyékos, ligetes területén azért alakítottak ki a következő évekre ideiglenesen egy játszótérrel a kivitelezők, hogy pihenésre és kikapcsolódásra alkalmas hely legyen az ide látogató kicsiknek és nagyoknak egyaránt. A déli

rondella és a Buzogánytorony történelmi falainak tövében a gyerekek kipróbálhatják a fából készült tornyokat és mászókákat, amíg kísérőik kényelmes padokon pihenthetnek. A kialakítás során nemcsak a már itt álló fák épségére ügyeltek a kivitelezők, de olyan természetes anyagokat használtak a játékokhoz, amelyek biztonságosak, és

illeszkednek a hangulatos környezetbe.

A tervezés és kivitelezés során figyeltek a szakemberek a környezetbe illő, természetközeli megjelenésre, természetes anyagok felhasználására, valamint a már itt álló fák védelmére, hogy a játszótér harmóniában legyen a környező zöld területekkel. ✿

► BUZOGÁNYTORONY

A Buzogánytorony a mai budai Vár déli végének egyik jellegzetes építménye. A Vár déli zárófalának sarkán, a Tabánból a palota felé vezető Ferdinánd-kapu mellett áll.

Az eredeti torony feltehetően Luxemburgi Zsigmond (1387–1437) uralkodásakor keletkezhetett. A 19–20. század fordulóján, a palota teljes átépítésekor a torony régi burkolatát elbonthatták, helyette új, klinkertégla borítású köpenyvel építették körül.

Az 1944–45-ös ostrom a toronytetet viszonylag megkímélte, külső köpenyét azonban 1951-ben a középkori mag kiszabadítása érdekében eltávolították. A helyreállításakor ezt az eredeti, középkori toronyrészt kijavították, falát konzerválták, tetejét pedig csonkán akarták meghagyni. A szomszédos rondellát és a várfalat középkori formájában állították helyre, így végül a toronytetőt is a régi középkori várakat idéző „buzogányfejű” egészítették ki. A Buzogánytorony és környéke a Nemzeti Hauszmann Program keretében újul meg.

NYÁRIDÉZŐ KIÁLLÍTÁS A VÁRKERT BAZÁRBAN

Nyár a parton – folyók, tavak, tengerek magyar ecsettel címmel nyílt ingyenes szabadtéri kiállítás a Várkert Bazárban. A forró nyári napok hangulatát idéző szabadtéri tárlat a 20. századi magyar képzőművészet meghatározó festőinek alkotásait mutatja be a Várkapitányság és a Magyar Nemzeti Galéria közös rendezésében.

Többéves hagyomány már, hogy a Várkapitányság a nyári időszakban valamilyen frissítő, vizes tematika köré csoportosítja kiállítását – hangsúlyozta Kőrösi Gábor kommunikációs és

marketingigazgató az új szabadtéri kiállítás megnyitóján.

A Várkert Bazár Glorietthez vezető rámpáján megtekinthető tárlat jelentős magyar festőművészek vizes tematikájú alkotásaiból

mutat be válogatást. Tíz tablón egyebek mellett Vaszary János, Egy József, Ferenczy Károly, Aba-Novák Vilmos vagy Csontváry Kosztka Tivadar festményeinek reprodukciói jelennek meg. A szabadtéri

A KÉPEK ELREPÍTENEK A TENGERPARTRA, A BALATONRA, A DUNA PARTJÁRA VAGY A NAGYBÁNYAI ZAZAR-PARTRA.

📍 **Kőrösi Gábor, a Várkapitányság kommunikációs és marketingigazgatója és Vigh Annamária, a Szépművészeti Múzeum – MNG főigazgató-helyettese**

kiállítás anyaga az NMG gyűjteményének legszebb darabjaiból mutat be válogatást, nem eredeti műveket, hanem látványos poszttereket, reprodukciókat – ismertette Vigh Annamária, a Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria főigazgató-helyettese, hozzátéve, hogy a kiállítással a látogatókat a valódi művek megtekintésére is ösztönzik. A kiállított alkotók munkái egy évszakhoz, a nyárhoz kapcsolódnak, és közben megmutatják a magyar művészet gazdagságát is – mondta.

A képek elrepítenek minket a tengerpartra, a Balatonra, a Duna partjára, a nagybányai Zazar-partra vagy az olasz tengerparti kisvárosok világába, míg Méhes László művén meleg vizes gyógyfürdő közönsége jelenik meg. A képek a nyár egyik legkedveltebb időtöltéséről, a strandolásról, kedvelt tengerparti helyszínekről szólnak, „a víz és napfény tisztító erejéről” – magyarázta a főigazgató-helyettes.

Bán Blanka művészettörténész elmondta, hogy olyan művek reprodukcióit is bemutatják, amelyek a múzeum raktárában vannak elhelyezve. Ismertetése szerint több alkotót is ugyanazok az inspirációs források érték, csak

📍 **Idén ünnepli a Várkert Bazár megújulásának tizedik évfordulóját, a jubileum alkalmából a szokásosnál is színesebb programokkal várják a látogatókat**

Hagyomány, hogy a Várkert Bazárban a nyári időszakban vizes tematika áll a kiállítás középpontjában.

másképp valósították meg azokat műalkotásaikban. Ilyen Medveczky Jenő és Patkó Károly vagy a Római Akadémia egykori ösztöndíjasai, Szőnyi István és Aba-Novák Vilmos. A művészek, kimenekülve a műteremből, a természetet választották ihletésül, és így a levegő, az

atmoszféra és a napsütés határozza meg a képek lényegét.

A szeptember közepéig nyitva tartó ingyenes kiállításon Csontváry Tengerparti város, Egy József Dunai-táj Zebegénynél, Ferenczy Károly Patak II. című alkotásának reprodukciója is megtekinthető.

Kőrösi Gábor emlékeztetett arra, hogy idén ünneplik a Várkert Bazár megújulásának tizedik évfordulóját, a jubileum alkalmából a szokásosnál is színesebb programokkal várják a látogatókat. Júniusban rengeteg látogatót vonzott a Várkert Bazár háromnapos kulturális fesztiválja, és népszerű volt a labdarúgó-Európa-bajnokság idejére létrehozott szurkolói terasz is – idézte fel a Várkapitányság kommunikációs és marketingigazgatója.

FERGETEGES SZURKOLÁS AZ ÖNTŐHÁZ UDVARBAN

Több ezren szurkoltak a magyar válogatottnak, és a többi meccsen is nagyon sokan voltak a Nemzeti Sport és a Várkert Bazár közös szurkolói teraszán. A drukkolást a magyar labdarúgáshoz köthető szabadtéri kiállítás tette még hangulatosabbá a Budavári Palotanegyed több helyszínén.

A labdarúgó-Európa-bajnokság ideje alatt a tíz éve megújult Várkert Bazár Öntőház udvarában a futball szerelmesei ingyenesen, óriáskivetítőn tudták követni a mérkőzéseket.

A különleges helyszínen népszerű sportolókcal, köztük focistákkal és olimpikonokkal is találkozhattak a rajongók. Minden idők focija címmel futball- és kultúr-történeti kiállítás is nyílt a Budavári Palotanegyed több helyszínén a Várkapitányság, a Nemzeti Sport és az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) együttműködésében.

Az egykori Királyi Palota a kiemelkedő hazai építész, Hauszmann Alajos tervei alapján a 19–20. század fordulóján újult meg, éppen akkor, amikor a magyar labdarúgás született. A kiállítás célja az volt, hogy a sport, a kultúra és a történelem metszetében mutassa be a futballt, válogatott tárgyi emlékek és kiemelt kultúrtörténeti mozzanatok segítségével.

A tárlat három helyszínén, az Országos Széchényi Könyvtárban, a Hunyadi udvarban a Főörség mellett, valamint a Várkert Bazár Glorietthez vezető rámpáján volt megtekinthető, ahol a magyar labdarúgás hőskorszakáról szóló plakátok mellett jelenkori sportfotók is voltak.

A Glorietthez vezető rámpán a tárlat első része volt látható, amely a magyar foci korai időszakát és a plakátművészet egyik hőskorának alkotásait állította a jelen sportfotói mellé. A Budavári Palota szintjén, a Főörség és az Oroszlános udvar között pedig a futball népszerűvé válásának időszakáról meséltek a kiállított dokumentumok. Az Országos Széchényi Könyvtárban a foci és a film metszéspontján kibontakozó történeteket idézték meg az

eredetiben látható plakátok, kéziratok és tárgyi emlékek, amelyek többek között Ottlik Gézához, Mándy Ivánhoz, Jékely Zoltánhoz, Tandori Dezsőhöz vagy éppen a Korda testvérekhez kapcsolódnak.

A LEGHANGOSABB ZENEKAR

A godfater. fennállásának röpké két éve alatt elnyerte a közönség szeretetét és a szakmai díjak közül a rangos Artisjus- és Fonogram-díjat. A siker nem véletlen, az együttes zenészei egytől egyig magas minőséget képviselnek, köztük az évtizedek óta a hazai zenei életet meghatározó Tátrai Tiborral az élen. Szeptember 27-én a különleges és progresszív együttessel találkozhat a Várkert Bazárban a közönség. A Kossuth-díjas Tátrai Tibort többek között a koncertről és a zenekar sikerének titkáról kérdeztük.

A godfater. együttes az első lemezét úgy készítette, hogy szabadon belenyúltak Tátrai Tibor régi számaiba.

A szeptemberi koncerten a közönség hallhat tőlük a földtől emelkedettebb dalokat is a keményebb számok mellett, illetve új, korábban sehol nem játszott nótákat is előadnak majd. Tátrai Tibor álláspontja, filozófiája világos: megpróbálnak a globalizált, langyos zenei világtól elrugaszkodni, a szó legnemesebb értelmében zenét, tartalommal megtöltött dalokat játszani.

Arra a kérdésre, készülnek-e a koncerten meglepetéssel, Tátrai Tibor mosolyogva jegyezte meg, hogy olyan meglepetés, amiről ő nem tud, nem lesz. Azt mondta, a legfontosabb, hogy a zenekar komolyan felkészült a bulira, és a számaikat a zenei ízlésüknek megfelelően és a közönséghez méltó módon adják majd elő. A zenész nem először lép fel a Várkert Bazárban. Felejthetetlen élménye, hogy 1968-ban, az akkor itt működő Budai Ifjúsági Parkban lépett fel először közönség előtt.

Szerinte az adhatja az erejét ennek a formációnak, hogy szándékosan, tudatosan ez a leghangosabb magyar zenekar. „Borlai Gergő erre a célra csináltatott egy komoly dobfelszerelést, továbbá mindenkinek nagy méretű erősítője van. Ezt a zenét így játsszák, ez a zene így lesz jó. Egy ideje azt vettem észre, hogy elkezdtek a gitárok hal-

Tátrai Tibor

kulni, emiatt megszűnik, elvesz az energia, a dinamizmus, a temperamentum. Akik az első bulijainkon ott voltak, örömmel fogadták a mi zenénket, a hozzáállásunkat a zenéhez” – idézte fel.

Úgy látja, hogy amit ő könnyűzenének hív, az egyszerűen megszűnt. „Sajnos azt tapasztalom, hogy a mai gyerekek zenei ízlése ott tart, ami a kezükben tartott okostelefonon megszólal. Nem akarok nagyon

negatív lenni, nyilván léteznek olyan tehetségek, akik lelkiismeretesen ez ellen dolgoznak, és előttük a minőségi, egyedülálló zene megteremtése lebeg végső célként” – vélte.

Tátrai Tibor már karrierje kezdetekor is progresszív zenekarokban – Generál, Skorpió, Sirius, Hobo Blues Band – játszott, és most is arra törekszenek az új formációval, hogy ne a mainstream által kijelölt utakon járjanak, hanem egészen új, forradalmi szint hozzanak a hazai zenei életbe.

PROGRAMOK A VÁRKERT BAZÁRBAN

- 09. 02.** Várkert Jóga – Kormosi Márk jógaoktatóval
- 09. 05.** Makám 40
- 09. 07.** Lau – Electric Lounge
- 09. 09.** Hari Drama & Nagy Emma Quintet – Ybl Pop
- 09. 11.** Sztorik a konyhából – Gasztro-irodalmi utazás Klem Viktorral
- 09. 14.** Keep Floydng – Into the Shining Sun
- 09. 16.** Különösen a teniszt szerettem – Márai és a sport
- 09. 26.** Szeder 10 – Születésnap koncert
- 09. 27.** godfater. – Nyárzáró koncert a blues jegyében
- 10. 04.** Deva

ÜNNEPEK A KÖZÖSSÉG MEGERŐSÍTÉSÉÉRT

Az ünnepek egy város életében mindig is a legfőbb összejöveteli alkalmat biztosították – a városlakók együtt emlékeztek meg eseményekről, ünnepeltek meg alkalmakat, és fejezték ki örömeiket. Eközben pedig a hétköznapi szürkeségét is lerázták magukról a mulatság felszabadító keretei között. Jól ismert tény, hogy az adott közösség ünnepei alapkövei az identitásának, ezeken keresztül tanulják meg a fiatalabb generációk, és erősítik meg az idősebbek a közösség fontos értékeit.

▶ FEJEDELMI ÜNNEPEK

A városok életében jellemzően kétféle ünnepséggel találkozhatunk: egyszeri alkalomhoz kapcsolódókkal és rendszeresen ismétlődő, időpontokhoz kötött ünnepekkel.

Egyszeri, nem rendszeresen ismétlődő ünneptípust jelent egy város életében például egy királyi bevonulás vagy koronázás. Az uralkodói, főúri esküvők hasonlóképpen kiszámíthatatlan rendszerességgel történő, de nagy jelentőséggel bíró események voltak, ahogy a különböző diplomáciai látogatások során rendezett fogadóünnepségek vagy a győztesen hazatérő uralkodók diadalmenetei is.

civilizáció, minden kultúrkör számára az egyik legfontosabb rendszerező és identitásformáló eszközt jelentik. Ezek jelölik ki, tagolják az idő parttalan folyását, teremtik meg a természeti ismétlődéshez hasonlóan a nap-tári ismétlődést és körkörösséget,

Az ünnepek alapkövei az identitásának, így tanulja meg a fiatal generáció a közösség fontos értékeit.

kiszámíthatóságot a közösség számára. A jeles napok kísérik végig az évet és jelölik ki, hogy mely események méltók rendszeres megünneplésre az adott közösség számára. A magyar kultúrkörben jellemzően mezőgazdasági és liturgikus eseményekhez kapcsolódóan alakultak ki ismétlődő ünnepek, hiszen ez a két tényező határozta meg hosszú évszázadokon át az élet folyását. Mellettük ugyanakkor minden város, település életében jelen voltak az ún. fogadott ünnepek is – ezek kifejezetten a közösséggel történő fontos eseményekhez, pl. tűzvészhez, viharhoz, járványhoz, és (jobb esetben) a tőlük való megmeneküléshez kötődtek.

Most induló sorozatunkban áttekintjük, hogy milyen ünnepek

zajlottak Buda falai között, miről emlékeztek meg rendszeresen az itt lakók, és milyen különleges alkalmakat élhettek át. Megismerjük, hogy milyen kifejezetten budai eseményekhez kötődtek jeles alkalmak, és milyen ünnepeket, szokásokat tartottak a budaiak más városokhoz hasonlóan.

▶ NYÁRBÓL AZ ŐSZBE

A nyárutó beköszöntével, az őszhöz közeledve a budai hegyeken és a falak között több alkalomból is felcsendültek a vígasság hangjai. Augusztus 15-én az egész országgal

♥ Szűz Mária mennybevétele és megkoronázása. Táblakép a küsszebeni Angyali üdvözlés-oltáron

(Magyar Nemzeti Galéria)

Benczúr Gyula (Magyar Nemzeti Galéria)

♥ Budavár visszafoglalása a töröktől 1686-ban

városlakók. A céhek és a díszkatonaság körbehordozta a városon a szentségeket és a hadijelvényeket, az útvonal pedig a történelmi emlékezés gyakorlataként az egykori ostrom kiemelt pontjain haladt végig.

Egészen 1771-ig volt ez a város egyik legfontosabb éves eseménye, amikor is Mária Terézia diplomáciai közbenjárása révén a Szent Jobb viszatért Raguzából Magyarországra. Az ereklyét Budán helyezték el, és onnantól fogva minden augusztus 20-án díszes körmenettel ünnepelték Szent Istvánt és az országot. Az ünnep augusztus 19-én délutáni misével és harangszóval kezdődött. Másnap a város diáksága és a céhek testületei a Szent György térre vonultak, majd a díszruhába öltözött papsággal és városvezetéssel kiegészítve

Canzi Ágost: Szüret Vác vidékén (Magyar Nemzeti Galéria)

Fortepan / Deutsche Fotothek / Brück und Sohn

♥ Tárnok utca, 1904, a Szent Jobb-körmenet résztvevői, Szent István napján. Háttérben jobbra a Szentháromság téren a Mátyás-templom

szülve, a magasba emelt Szent Jobb mögött vonultak végig a városon, harangzúgás közepette. A templomi kórusok egyházi énekeiket dobon és trombitán kísérte a városi zenekar.

▶ SZÜRET BUDÁN

Buda városa számára a másik legfontosabb nyár végi-őszi esemény egészen az 1890-es évek filoxeravészéig a szüret volt. A szüret időjárástól függően szeptember és november eleje közötti időpontra esett. Ilyenkor Buda szinte kiürült, ahogy a lako-

sok a környező hegyekre sereglettek a betakarításra. A fiatalok a tövekről puttonyba szedték a fűrtöket, miközben szüreti dalokkal múltatták az időt. Hatalmas kondérokban főtt a gulyás, hogy a munkások ne maradjanak erő nélkül. A prэшázakban a tapasztaltabb gazdák megkezdték a szőlő feldolgozását. A betakarítás végeztével a munkások hatalmas, díszes szüreti koszorúkat fontak a növény indáiból, melyeket jókedvű ünnepi menet keretében vittek el a gazda házába. A menetet egy Bacchusnak öltözött legény vezette, akit pántlikás lányok vettek körbe. A gazda házához érve a koszorút felakasztották, és jóízű vendégséget tartottak, hogy a kemény munkát kipihenjék, és búcsút intsenek a nyárnak. ✂

A SZÜRET IDEJÉN BUDA SZINTE KIÜRÜLT, A LAKOSOK A KÖRNYEZŐ HEGYEKRE SEREGLETTEK A BETAKARÍTÁSRA.

SEMMIBŐL MŰVÉSZET KÖLLŐ MIKLÓS

Sok dolog ad okot a büszkeségre Veszprémi Bélának a nyolcvanas évek egyik legnépszerűbb televíziós sorozatában, a Lindában. A Panoptikum című epizódban például az legyezgeti a hiúságát Bodrogi Gyula karakterének, hogy felkérjük, hadd vegyenek róla mintát a Budavári Labirintus panoptikumának Jumurdzsák-szobrához. Az már egy másik kérdés, hogy az alkotás végül nem épp az elképzelései szerint sikerül... Kinek köszönhetjük a Magyar Történelmi Panoptikum megszületését, amely nem sokkal később már a korszak emblematikus sorozatában is szerepet kapott? Írásunkból ez is kiderül.

A MAGYAR MIMUS

„Engem a létezésünk, az életünk titka izgatott. Most is. Soha nem fogom megtudni a titkot, nyilván – ezt is tudom. De keresem” – válaszolta egy kérdésre Köllő Miklós, a leg híresebb magyar mimus a Kossuth Rádió *Nagyok* című műsorában. A Magyar Televízió nívódíjával és egy francia színházi nagydíjjal is elismert alkotóművész 1946 augusztusában született Budapesten. Sokáig biokémikusnak készült, hogy a lombikok és pipetták világában keresse a választ az élet nagy kérdéseire, aztán egy váratlan döntéssel inkább a színházművészet mellett tette le a voksát. Prágában tanult Ladislav Fialka cseh pantomimművész iskolájában

– ő hozta létre Kelet-Európa első – és sokáig egyetlen – önálló pantomimszínházát.

Annyira mély hatást gyakorolt rá a műfaj, hogy 1967-ben, mindössze 21 évesen megalapította a Domino Pantomim Együttest, amely egészen új színt hozott a hazai színházi életbe. Az együttes a dramatikus pantomim színházi irányzatát képviselte. Rövid idő alatt országos népszerűsége tett szert, a kezdeményezés a tánc- és mozgásművészek mellett egyre több alkotót vonzott magához – zenészeket, grafikusokat, fotósokat, színházi szcenikusokat, illetve kosztüm- és jelmeztervezőket. Két évvel a megalakulásuk után már a pantomim leg-

nagyobb mesterei, Marcel Marceau és Ladislav Fialka hívták meg őket egy prágai fesztiválra, ráadásul ugyanebben az évben bemutatkozhattak a Holland Nemzetközi Színházi Fesztiválon is.

A Domino Pantomim Együttes számos izgalmas produkcióban mutatta meg a műfajban rejlő lehetőségeket, többek között Thomas Mann, Genet, Camus, Petőfi, Hemingway és Saint-Exupéry műveit is elmesélték a közönségnek a pantomim eszköztárával, a semmiből teremtve művészetet. A hetvenes években szinte minden jelentős európai színházi fesztiválon ott szerepelt a nevük a fellépők sorában. 1977-ben Köllő Miklós iskolát is alapított, az általa kidolgozott, széles spektrumú képzés a mimotechnika mellett a klasszikus és jazzbalettre, az akrobatikára és a színészmesterségtanra is nagy hangsúlyt fektetett. Egy néhány éves görögországi kitérő után, 1989-ben a Közép-kelet-európai *Macbeth* című rendezéssel az alapító végül elköszönt a Domino Pantomim Együttestől. A kilencvenes években egy ideig a Közép-Európa Táncszínház művészeti vezetőjeként dolgozott, 2003-ban pedig megalapította a Tarka Színpadot, Budapest első amatőr szenior színházát.

A MÉLYSÉG TITKAI

A budai Vár barlangrendszerének átfogó feltárására az 1930-as években került sor egy horvát származású magyar geológus, Kadić Ottó vezetésével, akinek a barlangkutatás mellett a magyarországi ősemberkutatásban is kiemelkedő szerepe volt. 1935-ben megnyitották a várbarlang Nagy labirintus nevű részét, melybe az Ország- ház u. 16. és a Szentháromság u. 2. számból is vezetett lejárata. A látogatható barlangrész a többi között egy csontkamrának adott helyet. 1944-ben az alagútrendszer egy részében megnyitotta kapuit a mai Sziklakórház – Székesfőváros Sebészeti Szükségkórháza néven, három kórteremmel –, amely nem csupán a második világháború utolsó évében játszott fontos szerepet, hanem az 1956-os forradalom idején is.

A hatvanas években a barlangrendszer egy 5 kilométeres szakasza időszakosan újra látogathatóvá vált az érdeklődők számára, melyhez a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat 1965-ben kiépítette az Úri u. 9. számnál található lejárata. A hosszútávú üzemeltetéshez azonban nem volt elég pénz, így 1975-ben ismét bezárt a föld alatti

♥ **A Budavári Séták programsorozatán belül lehetőség van a Köllő Miklós által alapított egykori Labirintusnak is otthont adó Vár-barlangot is bejárni**

múzeum. Köllő Miklós 1984-ben vette át az akkor már hosszú évek óta használaton kívül álló labirintus egy rövid szakaszát. Támogatás nélkül, magánereiből hozta létre itt Közép-Európa első panoptikumát, a Magyar Történelmi Panoptikumot, amely a honfoglalástól Mátyás királyig mutatta be nemzetünk történelmének fontos pillanatait, hiteles művelődéstörténeti dokumentumok alapján, 64 viaszfigura segítségével. A Panoptikum működésével, illetve működtetésével kapcsolatban évtizedekig húzódó, fonódó és bonyolódó problémák voltak. ✂

A LABIRINTUS BEJÁRATA AZ ÚRI UTCÁBÓL NYÍLT, A CÉGTÁBLA MA IS AZ ALKOTÓK LELKESEDÉSÉT HIRDETI.

SZÍNHÁZ A PATIKUS HÁZÁBAN

A Budavári Palotanegyed nem csupán történelmi időutazásra hívja az ide látogatókat, hanem számos különleges kulturális és gasztronómiai élményt is tartogat. Palotarendezvények című új rovatunkban szeretnénk bemutatni olvasóinknak a terület legizgalmasabb programlehetőségeit. Elsőként a Dísz téren álló De la Motte-Beer-palota kapuján kopogtattunk.

Rokokó stílusú díszítőfestés a falakon, virágfüzér-motívumok fognak közre zöld falmezőket, melyeken valaha festmények lóghattak. A hatalmas ablakon nehéz függönyök, előtte elegáns széksorok. Keresve sem találhatnánk izgalmasabb helyet egy lakásszínházi előadáshoz. A De la Motte-Beer-palota téli ebédlőjében járunk, itt költözték el évszázadokkal ezelőtt vacsorájukat a császári és királyi gyógyszerész, Beer József Kajetán családjának tagjai. Ma

minőségi kikapcsolódást ígérő produkciók költöznek egy-egy estére a falak közé: olyan népszerű és elismert művészek léptek fel az elmúlt években ezen a nem mindennapi helyszínen, mint Szervét Tibor, Hirtling István, Fesztbaum Béla vagy Hajduk Károly, akik többek között Hamvas Béla, Márai Sándor, Marcel Proust, Karinthy Frigyes és Kosztolányi Dezső gondolatait idézték meg a közönségnek.

A 2024/25-ös színházi évadban Klem Viktor nyitja az előadások sorát szeptember 11-én, aki a *Sztorik a konyhából* című produkcióban egy nem mindennapi gasztró-irodalmi produkcióval érkezik a barokk palotába: humoros és személyes hangvételű történeteket „szervíroz” a konyhából – egyenesen a közönség asztalára.

AZ ELŐADÁSOK ELŐTT A VENDÉGEK RÖVID TÁRLATVEZETÉSEN JÁRHAJÁK BE AZ ÉPÜLET GYÖNYÖRŰ SZOBASORÁT.

▶ A Budavári Palotanegyed saját borait kóstolhatják meg az érdeklődők A budai bor története – múlt és jelen egy pohárban című programon szeptember 21-én a De La Motte-Beer-palotában. A két különleges bor mellett a régi budai szőlőfajtákkal és az etyek-budai borvidék jellegzetességeivel is megismerkedhetnek a résztvevők. A kóstoló után pedig vezetett túrán járhatják be az egykor lakóházként és patikaként is szolgáló épület helyiségeit a pincétől a padlásig

A lakásszínházi előadások előtt a palota többi részének rövid megtekintésére is van lehetőség, az exkluzív

tárlatvezetésen az érdeklődők bejárhatják az épület gyönyörű szobasorát a rózsamotívumokkal díszített

▶ KÉT CSALÁD ÖRÖKSÉGE

A De la Motte-Beer-palota helyén a középkorban még két ház állt, 1723-ban azonban egy asztalosmester úgy döntött, megvásárolja és egyesíti a telkeket, illetve a rajtuk álló épületeket. Schulz János Lőrinc 1760-ban adta el a palotát gróf De la Motte Ferenc Károly Jácint császári mérnökkari ezredesnek, aki 13 évig élt ott feleségével, mialatt folyamatosan bővítették az épületet. A francia gróftól 1773-ban Beer József Kajetán császári és királyi táborigazgató vette meg a házat, amely időközben egy emeleti szinttel is kiegészült. Beer az épület utcafrontján már 10 évvel korábban kialakította a Fekete Sas patikát, amely egyike volt a barokk kori Buda két gyógyszertárának.

A Beer család több mint harminc évig élt a palotában. Számos máig látható átalakítás kötődik ehhez az időszakhoz: a csehűveg-boltozatos udvari árkádsoros loggia és barokk kapualj, valamint a síkmennyezetes kialakítású emeleti, barokk motívumokkal és képi ábrázolásokkal gazdagon díszített térsor létrehozása is a patikus nevéhez fűződik. A díszítő festés nemcsak a családfő kitűnő ízléséről tesz tanúbizonyságot, hanem jól mutatja azt is, milyen fontos volt a vallás a korabeli Buda egyik leggazdagabb polgára számára. A passiószobának nevezett helyiségben a nagypénteki szenvedéstörténet négy fontos mozzanata tárul a látogatók elé, míg a kabinetszoba falaira Rafael, Mihály és Gábrriel arkangyalokat, valamint Szűz Máriát és Nepomuki Szent Jánost festették.

gobelinszobától az egykori hálószobán át a vallási tárgyú képekkel dekorált kabinetszobáig. Az egy tengelyre fűzött, öt szobából álló barokk térsor összefüggő, közel 250 négyzetméter nagyságú, díszesen festett falfelülete 15 rétegnyi festék alól került elő a hatvanas évek elején, egy födémcserét megelőző kötelező falkutatás során. A felfedezés a mai napig példátlan, nemcsak mennyiségében, de tematikájában is – a budai arisztokrácia palotáiban nem bukkantak hasonló alkotásra.

Azok számára, akik még átfogóbban szeretnének megismerkedni a Budavári Palotanegyed valódi gyöngyszemének történetével, remek választás a Budavári Séták *A patikus háza* elnevezésű vezetett sétája, amely sorra veszi a palota legérdekesebb helyiségeit a tárolásra és vízvételre is lehetőséget adó pincétől a gyógynövények szárítására szolgáló padlásig. Valódi szellemi, történelmi és építészeti kalandozás mindazok számára, akik szeretik felfedezni a főváros rejtett csodáit. A sétáról bővebb információ a www.budavarisetak.hu weboldalon található, a lakásszínházi előadásokra pedig a Várkert Bazár weboldalán válthatók jegyek. ✂

HÍREK A BUDAVÁRI PALOTANEGYEDBŐL

A Nemzeti Hauszmann Program célja a Budavári Palotanegyed megújítása. Megtiszteltetés számunkra, hogy olyan épületeket és tereket adhatunk vissza az embereknek, amelyek korábban nem csupán méltatlan állapotban voltak, de sokszor el is voltak zárva a látogatók elől.

Mindent megteszünk azért, hogy mindig időben felhívjuk a figyelmet az aktuális munkálatokra és az azokkal járó esetleges forgalmi változásokra. Reméljük, ez is elősegíti, hogy a jövőben is megtiszteljenek bennünket figyelmükkel, bizalmukkal.

A HAUSZMANN-SZTORI LEGÚJABB KÜLÖNLEGESSÉGE

A Budavári Palotanegyed megújítása során felszínre hozott legérdekesebb régészeti leleteket időről időre bemutatják a nagyközönségnek a Hauszmann-sztori kiállításon. Ezúttal egy, a 19. században népszerű kártyajátékokhoz használt számolópénz, egy zseton, vagy más néven token lett a hónap műtárgya a Budavári Palota már újjászületett déli összekötő szárnyában megtalálható tárlaton.

A kiállított darab a Budavári Palota délnyugati várfalánál, az egykori Nyúlkert alól került elő, és a híres, Ludwig Christoph Lauer-féle pénzverdében készült az 1840-es években. A rézből készült zseton egyik oldalán egy szárnyas kerub feje, a másikon két keresztbe fektetett olajág koszorújában a „spiel marke” (játékpénz) felirat látható.

Érdekesség, hogy a forgalmi értékkel nem rendelkező érmék esetén gyakoriak voltak a pénzekről átvett címermegjelenítések, portrék vagy állatábrázolások, de elhagyták a törvényes fizetőeszközön használt elemek jelentős részét. 1820 és 1900 között több ezer típusa volt ennek a népszerű tárgynak. A kiállított darab háttérben Ferraris Artúr (1856–1936) *Történelmi tarokkparti* című alkotását láthatják az érdeklődők. A Budavári Palota déli összekötő szárnyában található Hauszmann-sztori kiállítás a Szent István-terembe, a Budapesti Történelmi Múzeumba vagy a két tárlatra vásárolt kombinált belépőjeggyel, a hét minden napján, 10 és 18 óra között látogatható.

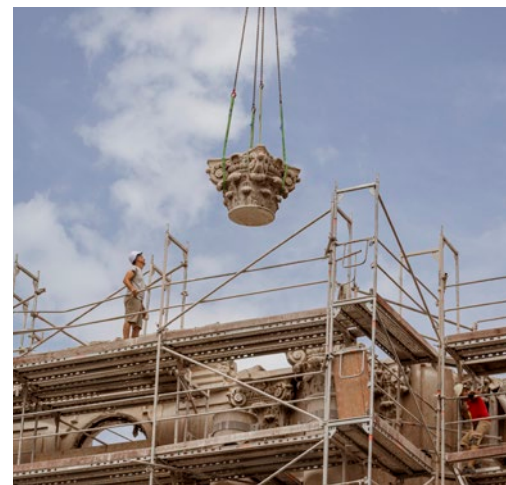
LÁTVÁNYOS VÁRFALKARBANTARTÁS

A Budavári Palotanegyed újjászületése során sorra újulnak meg a palotát övező várfalak. A rekonstrukcióval párhuzamosan zajlik a korábban elkészült szakaszok rendszeres állagmegővése is. A rotációs rendszerben folyó éves munka keretében most a dunai oldal kortinafalak által közrefogott falfejezete következik, ahol a szakemberek a kövek között megült invazív növényzet mechanikai, valamint vegyszeres gyérítését végezték el.

KÜLÖNLEGES TÁMSZERKEZETTEL BIZTOSÍTJÁK A BUDAVÁRI PALOTA EREDETI FALSZAKASZÁNAK STABILITÁSÁT

A tervek szerint haladnak a szakemberek a Budavári Palota északi szárnyának déli, nyugati és északi homlokzati falainak, valamint ornamentális elemeinek értékmentő eltávolításával. Ez a Hauszmann Alajos tervezte Királyi Palota eredeti épülettömegének helyreállítását teszi lehetővé. A korábbi falkutatások során ugyanis megállapították, hogy ezek a falszakaszok jellemzően a kommunista átalakítás idején épültek.

A falak részletes átvizsgálása során az is kiderült, hogy az északi szárny dunai homlokzata a hauszmanni palota eredeti falmaradványa, így azt megőrizték, és egy speciális tartószerkezettel támasztották meg a munkálatok során. A szerkezet megépítését a falak állékonysága indokolta, hiszen

a helyenként 1,5 méter széles keleti homlokzat mögül eltávolították az épület belső harántfalait és fődémjeit.

Az elkészült támszerkezet lenyűgöző méretekkkel rendelkezik: hossza 47 méter, szélessége 4 méter, míg a magassága eléri a 16 métert. Alapjait ideiglenes betontömbökre helyezték, acélból készült szerkezetét pedig csavarokkal rögzítették egymáshoz. Az eredeti homlokzat megővése

érdekében az ablakoknál került rögzítésre a falazat a szerkezethez, így elkerülhető az értékes falszakasz

átfúrását, annak további roncsolódását.

A Nemzeti Hauszmann Program egyik fő célkitűzése, hogy a Budavári Palota épületegyüttese ismét azt az arcát mutassa, amelyet fénykorában, a századforduló idején csodálhattak meg. A rekonstrukció részeként az épület visszakapja hajdani homlokzatát, tetőzetét, és a belső tereinek egy része is újjászületik. A helyreállított történelmi és szakrális terek mellett időszakos kiállítások, művészeti galériák, kávézók, ajándék- és könyvesboltok, gyerekvilág, családközpont és oktatási helyiségek várják majd a látogatókat. ✨

A FEJEDELMI PALACSINTA

Mária Terézia az igazi barokk ételeket kedvelte. Kedvencei közé tartozott a kappanleves, a roston sült hal, a fahéjas-mézes sült alma, és kedvelte a tokaji borokat, a csokoládét, az aszalt és friss gyümölcsöket, valamint a mandulás, mézes, fűszeres süteményeket.

A legenda szerint egyik kedvence a gödöllői látogatása alkalmából tiszteletére megalkotott Grassalkovich-palacsinta volt.

A különleges étel a híres családról kapta a nevét. Grassalkovich Antal báró, majd később gróf, a 18. században élt Magyarországon. Ő építtette a híres gödöllői kastélyt. A királyné szívesen töltötte itt az idejét, amikor Magyarországra látogatott. A legendák szerint a kastély ura a róla elnevezett Grassalkovich-palacsintával köszöntötte Mária

Teréziát, amikor az Gödöllőre látogatott. Ez az ingyenség, amely tulajdonképpen egy sós töltött palacsinta gazdagon összeállított, magyaros töltelekkel, rögtön az uralkodó kedvence lett. A rendkívül tápláló tésztaétel töltelékében van máj, sonka és gomba is, sőt egyes receptváltozatok szerint még zöldborsó és lecsó is kerül bele. A hortobágyi palacsintához hasonlóan ezt is lehet panírozva, rántva készíteni, de van, aki egyszerűen leönti paprikás-tejfölös szósszal a megtöltött palacsintákat, és sütőbe téve kissé megpirítja. ✿

TÖLTÖTT PALACSINTA, AHOGY A KIRÁLYNÉ IS SZERETNÉ

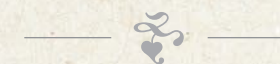
Hozzávalók:

- ✿ 2 tojás
- ✿ 200 g liszt
- ✿ 300 ml tej
- ✿ 1 csipet só
- ✿ 100 g főtt sonka
- ✿ 100 g gomba
- ✿ 100 g máj
- ✿ 1 fej vörshagyma
- ✿ 1 gerezd fokhagyma
- ✿ Só, bors, olaj a sütéshez

Elkészítés:

1. A lisztet összekeverjük a tojásokkal és a tejjel, majd hozzáadunk egy csipet sót, és simára keverjük. Hagyományos módon kisütjük a palacsintákat.
2. A sonkát, a gombát és a májat apró kockákra vágjuk. A vörshagymát és a fokhagymát is felaprítjuk.
3. Egy serpenyőben olajat hevítünk, majd megpirítjuk benne a hagymát és a fokhagymát.
4. Hozzáadjuk a sonkát, a gombát és a májat. Sózzuk, borsozzuk ízlés szerint.
5. A megtöltött, feltekert palacsintákat elhelyezzük egy vajjal kikent tepsiben, tetejét paprikás szósszal vagy tejföllel és reszelt sajttal megszórjuk. Néhány perc alatt addig sütjük, míg a sajt aranybarnára nem pirul.
6. Melegen, esetleg még egy kis tejföllel vagy paprikás szósszal tálaljuk.

KERESZTREJTVÉNY

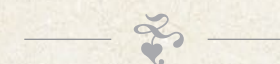

Olvasóinkat hónapról hónapra játékra hívjuk, amelynek nem titkolt célja, hogy izgalmas, érdekes részleteket fedezzenek fel a budai Várnegyed csodás épületei között sétálva. A kérdés és egyben a rejtvény megfejtése ezúttal: mely budai kulturális-építészeti örökség részlete látható a fotón?

A megfejtést, valamint a játékos nevét és címét szeptember 19-ig várjuk e-mailben (budavarisetak@varkapitanysag.hu) vagy postai levélben (Várkapitányság Nonprofit Zrt., 1519 Budapest, Pf. 365). Kérjük, az e-mail tárgyában vagy a borítékon tüntessék fel: Magazin, rejtvény. A megfejtést postai úton beküldő játékosainkat kérjük, hogy a telefonszámukat is szíveskedjenek elküldeni a kapcsolatfelvétel megkönnyítése érdekében.

A helyes megoldást beküldők között páros belépőjegyet sorsolunk ki a Budai Várséták tematikus vezetéseire.

	1	ÖZ NŐSTÉNYE	DRAGON BALL ...	AZ ARNO PARTJAI!	NORVÉG KIKÖTŐ	NÉVELŐ	
FESZÜLTSG JELE			HÓEKE RÉSZE! ... A HANGYA			SIEMENS, RÖVIDEN LENMAG!	D
NÉMÁN TŰZŐ! FŰCSOMÓ RÉSZE!				A FEJÉRE, NÉPIESEN NORVÉGIA AUTÓJELE			
	2	HEGY A BAKONYBAN	ÜTŐFA VÉGE! LAMARTINE-VERS	FÉLHANG! ... ROY (FILMCÍM)		MÁGNESES INDUKCIÓ ... MAYS (KUKORICA)	
SRÁC, BIZALMASAN				SUGÁRJELE A KERÜLET JELE	A KÖZELEBBI KÖZÉPEN VÁRJÁK!		RUTÉNIUM VEGYJELE
FŐNÉV-KÉPZŐ			SZÖGLET-RŰGÁS RYDBERG-ÁLLANDÓ				
	0			BLACKJACK, RÖVIDEN		ARANY VEGYJELE	

A megfejtést beküldő személyek a megfejtés beküldésével elfogadják, hogy személyes adataik kezelése a <http://varkapitanysag.hu/adatkezesi-tajkoztato> internetes oldalon elérhető tájékoztatónak megfelelően történik.

2024–2025

ÜNNEP A ZENÉBEN

NYITÓHANGVERSENY
SZEPTEMBER 14-ÉN

KARMELITA
koncertek